

ภาพอนาคต
และ
คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์

เอกสารชุดโครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย ลำดับที่ 2
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

370.112 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 ส 691 ภา ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่ประสงค์/
 เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.กรุงเทพฯ ฯ : โครงการ
 วิธีการเรียนรู้ของคนไทย , 2546.
 125,(18) หน้า
 ISBN : 974-351-867-3
 1. สังคมไทย - วิจัย 2. คนไทยที่พึงประสงค์ -
 วิจัย 3.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 4. ชื่อเรื่อง

ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่ประสงค์
 โดย เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ 35/2546

พิมพ์ครั้งที่ 1   มกราคม 2546

จำนวน   1,000 เล่ม

จัดพิมพ์และเผยแพร่ สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทรศัพท์ 0-2668-7123 ต่อ 2517
 โทรสาร 0-2243-1129
 Web Site : [http:// www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)
 E-mail : onec@one.go.th

พิมพ์โดย   ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น
 2 ซอยสุขุมวิท 65 แขวงพระโขนงเหนือ
 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
 โทรศัพท์ 0-2381-2414 โทรสาร 0-2381-2415

คำนำ

เจตนารมณ์และความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระบวนการที่สำคัญที่หล่อหลอมให้คนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้นมีใช้แต่เพียงการศึกษาและการเรียนรู้จากในระบบโรงเรียนเท่านั้น หากแต่เป็นความรับผิดชอบของทุกส่วนของสังคมไทย โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานด้านนโยบายและแผนการศึกษาของประเทศได้ตระหนักในความสำคัญดังกล่าว จึงได้ดำเนินโครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย เพื่อให้ได้คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์และยุทธศาสตร์ของสังคมไทยในการสร้างวิธีการเรียนรู้ในการใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยในช่วงแรกเกิดถึงอายุ 20 ปี ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ ในลำดับแรกของการดำเนินงานได้มอบหมายให้ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ดำเนินการวิจัยเอกสารเพื่อสำรวจคุณลักษณะและภาพอนาคตของคนไทยที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดเป้าหมายคุณลักษณะของ

(4)

คนไทยที่สำคัญและจำเป็น ให้คนในชาติได้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังกันในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ และการนำศักยภาพของคนไทยมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

สำนักงานฯ ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ที่ได้ดำเนินการวิจัยและจัดทำรายงาน **คุณลักษณะ และภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์** ลุล่วงเป็นอย่างดี และหวังว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อการจัดทำวิธีการเรียนรู้ของคนไทย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีคุณภาพเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศสืบไป

๙๐ ๒๕. —
๑ _____
(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คำชี้แจง

คนเป็นกุญแจสำคัญที่สุดในการกำหนดอนาคตของประเทศ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาคนให้กลายเป็น “กุญแจดอกสำคัญ” ที่สามารถไขประตูสู่ความรุ่งโรจน์ได้ในอนาคต และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ส่งผลให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาคนในประเทศได้ฝากไว้กับคุณภาพทางการศึกษาเป็นสำคัญ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 1 มาตรา 6 ว่า

“การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม”

หากพิจารณาตามตัวบทนี้ จะเห็นว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในประเทศมี 6 ประการ คือ

1. มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
2. มีสติปัญญา : คิดได้ คิดเป็น ประยุกต์ได้
3. มีความรู้
4. มีคุณธรรมจริยธรรม
5. มีวัฒนธรรม
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เป้าหมายดังกล่าว เมื่อพิจารณาร่วมกับบริบทความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ อาจกล่าวได้ว่า ยังไม่เพียงพอในการ

เป็นเครื่องยืนยันว่า จะสามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้ที่กำหนดอนาคตของประเทศได้ เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากเดิมในหลาย ๆ เรื่อง เราจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ว่าที่หนึ่งนั่นคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันก่อนว่า **“คนที่พึงประสงค์ควรมีคุณลักษณะเช่นไร?”** เพื่อให้เรามั่นใจว่าอนาคตของประเทศชาติจะมีทั้งความมั่นคงและมั่งคั่ง มิใช่ความอ่อนแอและยากไร้ เราจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคนให้ชัดเจน มิฉะนั้นการพัฒนาคนอาจหลงทิศ ผิดทาง ไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง

รายงานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการตอบคำถามดังกล่าว อันเป็นการดำเนินการสืบเนื่องจากโครงการ “วิธีการเรียนรู้ของคนไทย” โดยมี ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรีปองพล อดิเรกสาร รับผิดชอบกำกับดูแลงานด้านการศึกษา เป็นประธานในการดำเนินการเพื่อหายุทธศาสตร์ในการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของคนไทย ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) เป็นผู้ดำเนินการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต เพื่อหายุทธศาสตร์และกำหนดแนวทางในการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของคนไทย ให้ได้คนไทยที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการสำรวจหา **คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต** เพื่อกำหนดจุดหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ในชาติรวมพลังร่วมกันพัฒนาคนไทย

(7)

ให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่และสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (New Economy and Knowledge-based Economy) ในอนาคต และเพื่อมุ่งให้เกิดการนำศักยภาพของคนมาใช้อย่างเต็มที่

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการศึกษางานวิจัย รายงานและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและภาพอนาคตของคนไทยที่พึงประสงค์ และได้ดำเนินการศึกษา สังเคราะห์และเรียบเรียงให้เห็นภาพอนาคตของคนไทยที่ต้องการจะเห็น/หรือควรจะเป็น โดยครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างร่างกายและสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ด้านสังคม ศิลปะ การใช้ชีวิต การอาชีพและสุนทรีย์ะ อันจะนำไปสู่การสร้างกรอบการพัฒนาคนไทยให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ทุกช่วงวัย นับตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งบรรลุนิติภาวะ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบัน หรือองค์กรต่าง ๆ อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สื่อสารมวลชน สถาบันการเมือง ฯลฯ ในการนำไปพัฒนา และสร้างคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
พฤศจิกายน 2545

กิตติกรรมประกาศ

รายงานฉบับนี้เป็นงานวิจัยเอกสารที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) มอบหมายให้ผู้วิจัยรวบรวมผลการศึกษางานวิจัย รายงานและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและภาพอนาคตของคนไทยที่พึงประสงค์ เพื่อดำเนินการศึกษา สังเคราะห์และเรียบเรียงให้เห็นภาพอนาคตของคนไทยที่ต่อกรจะเห็น/หรือควรจะเป็น โดยครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างร่างกายและสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ด้านสังคม ศิลปะการใช้ชีวิต การอาชีพ และสุนทรียะ

งานวิจัยฉบับนี้จะสำเร็จสมบูรณ์ไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

กลุ่มแรกที่ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ได้แก่ คณะทำงานโครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย : ภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์ อาทิ ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดร.สิริพร บุญญานันต์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดร. วิเชียร เกตุสิงห์ ที่ปรึกษา ด้านระบบการศึกษา และคณะทำงานท่านอื่น ๆ ทุกท่าน ในการให้ความช่วยเหลือจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุม

ระดมความคิดเห็น อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวิจัย
ในครั้งนี้

กลุ่มที่สอง ผู้วิจัยขอขอบคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์
ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ และผู้เข้า
ประชุมระดมความคิดทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมสัมมนา
และนำเสนอข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย
ฉบับนี้

กลุ่มที่สาม ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะ-
กรรมการการศึกษาแห่งชาติทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
คุณกุลวิตรา ภังคานนท์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวก
สะดวกในการจัดหาเอกสารเพื่อการศึกษาค้นคว้า ตลอดจน
การติดต่อประสานงานงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

กลุ่มสุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะผู้ช่วยวิจัย ของสถาบัน
อนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนาทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือใน
การค้นคว้าข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันช่วยให้การสังเคราะห์
เป็นไปได้อย่างครบถ้วนและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา

พฤศจิกายน 2545

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

งานวิจัยเอกสาร เรื่อง ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประมวลและวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนสังคมไทยในอนาคต สภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า และสภาพอนาคตสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า และเพื่อศึกษา สังเคราะห์ วิเคราะห์ และนำเสนอคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ โดยเน้นไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน (อายุ 0-20 ปี) ครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ และด้านลักษณะชีวิต วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การศึกษาข้อมูลงานวิจัย หนังสือ เอกสาร ตำราและวารสารทางวิชาการต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยพิจารณาให้ครอบคลุมประเด็นของนโยบายและแผนการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพอนาคตวิสัยทัศน์ของประเทศไทย รวมถึงภาพคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต ข้อมูลทางสถิติ ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ พร้อมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมระดมความคิด โครงการวิธีการเรียนรู้ของคนไทย

ผลการวิจัย สรุปโดยจำแนกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า

ส่วนที่ 2 ภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า

ส่วนที่ 3 ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสอง
ทศวรรษหน้า

ส่วนที่ 4 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์

ส่วนที่ 1 ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม
ไทยในสองทศวรรษหน้า จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายนอก
ที่เป็นผลกระทบมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยภายใน
ประเทศไทยเอง

1. **ปัจจัยภายนอก** ได้แก่ ความก้าวหน้าของ
เทคโนโลยีขั้นสูง การแพร่กระจายและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสนเทศ
การแข่งขันที่รุนแรง การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของความรู้
ในสังคม การเชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่าย การขยายตัวของ
กระแสประชาธิปไตย การแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่างๆ ในโลก
กระแสการตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การแสวงหา
การเติมเต็มในจิตใจ

2. **ปัจจัยภายใน** ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราช-
อาณาจักรไทย พ.ศ.2540 วิกฤตคุณธรรมจริยธรรม การเปลี่ยน
โครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคต การปฏิรูป
การศึกษา และการปฏิรูปสุขภาพ

ส่วนที่ 2 ภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า ใน 3
ด้านหลัก คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง

1. ภาพอนาคตด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีความรุนแรงยิ่งขึ้น ภาคบริการขยายตัวในระดับสูง ภาคอุตสาหกรรมปรับสู่การใช้ เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงมากขึ้น เกิดการว่างงานในกลุ่มแรงงาน ไร้ฝีมือจนถึงผู้บริหารระดับกลาง ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมือง กับชนบทขยายตัวเพิ่มขึ้น

2. ภาพอนาคตด้านสังคม ได้แก่ สังคมที่มีความ เป็นเมืองและเป็นสากลมากขึ้น สังคมที่การคอร์รัปชันกระทำ ได้ ยากขึ้น สังคมที่ตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น สังคมที่ ให้ ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สังคมที่มุ่งสู่การเรียนรู้มากขึ้น

3. ภาพอนาคตด้านการเมือง กล่าวคือ การเมือง ไทยอยู่ใต้อิทธิพลการจัดระเบียบโลกใหม่ด้านการค้า การเมือง ที่เป็นประชาธิปไตยสูงขึ้น การเมืองที่โปร่งใสมากขึ้น

ส่วนที่ 3 ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า ประกอบด้วย

1. สังคมที่มีประสิทธิภาพ ในที่นี้หมายถึง สังคม ที่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดได้จากสิ่งที่มีอยู่ในสังคม ทั้งจากคน ระบบ และสภาพแวดล้อม โดยให้มีการสูญเสียทรัพยากรในระบบ ให้น้อยที่สุด โดยสังคมที่มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ คนในสังคมที่มีประสิทธิภาพ และระบบใน สังคมที่มีประสิทธิภาพ

2. สังคมที่มีความรู้เป็นฐานมีปัญญาเป็นแกน
การพัฒนา

3. สังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย

4. สังคมที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม

5. สังคมที่ภูมิใจในความเป็นไทย

6. สังคมที่เน้นชุมชนวิถี

7. สังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม

ส่วนที่ 4 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1. **มิติด้านร่างกาย** คือ ผู้ที่มีสุขภาพร่างกาย
สมบูรณ์แข็งแรง มีการพัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญา
อย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย

2. **มิติด้านจิตใจ** คือ ผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง
เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
และสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี

3. **มิติด้านความรู้** คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้ลึก
ในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ
และเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกลโดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับ
อนาคตที่จะมาถึงได้

4. **มิติด้านทักษะความสามารถ** คือ ผู้ที่มีทักษะ
ในด้านการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ
ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะ
การอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(3)
คำชี้แจง	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
วัตถุประสงค์	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการศึกษา	3
ระยะเวลาดำเนินการ	5
บทที่ 2 ปัจจัยกำหนดภาพสังคมไทยในอนาคต	6
I. ปัจจัยภายนอก	6
1. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีขั้นสูง	7
2. การแพร่กระจายและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสนเทศ	8
3. การแข่งขันที่รุนแรง	9
4. การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของความรู้ ในสังคม	10
5. การเชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่าย	12
6. การขยายตัวของกระแสประชาธิปไตย	12
7. การแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลก	14
8. กระแสการตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	15
9. การแสวงหาการเติมเต็มในจิตใจ	16

II. ปัจจัยภายใน	16
1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	17
2. วิฤตคุณธรรมจริยธรรม	18
3. การเปลี่ยนโครงสร้างประชากรของประเทศไทย ในอนาคต	20
4. การปฏิรูปการศึกษา	21
5. การปฏิรูปสุขภาพ	22
บทที่ 3 ภาพอนาคตของสังคมไทย	
ในสองทศวรรษหน้า	23
I. ภาพอนาคตด้านเศรษฐกิจ	23
1. การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น	23
2. ภาคบริการขยายตัวในระดับสูง	25
3. ภาคอุตสาหกรรมปรับสู่การใช้เทคโนโลยี การผลิตขั้นสูงมากขึ้น	26
4. เกิดการว่างงานในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ จนถึงผู้บริหารระดับกลาง	27
5. ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท ขยายตัวเพิ่มขึ้น	29
II. ภาพอนาคตด้านสังคม	31
1. สังคมที่มีความเป็นเมือง และความเป็นสากลมากขึ้น	31

2. สังคมที่การคอร์รัปชันกระทำได้ยากขึ้น	32
3. สังคมที่ตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น	33
4. สังคมที่ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น	34
5. สังคมที่มุ่งสู่การเรียนรู้มากขึ้น	35
III. ภาพอนาคตด้านการเมือง	37
1. การเมืองไทยอยู่ใต้อิทธิพลระเบียบโลกใหม่ ด้านการค้า	37
2. การเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสูงขึ้น	38
3. การเมืองที่โปร่งใสมากยิ่งขึ้น	41
บทที่ 4 ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ ในสองทศวรรษหน้า	43
I. สังคมที่มีประสิทธิภาพ	44
1. องค์ประกอบของคนในสังคมที่มีประสิทธิภาพ	44
2. การมีระบบบริหารในสังคมที่มีประสิทธิภาพ	45
II. สังคมที่มีความรู้เป็นฐานมีปัญญาเป็นแกนการพัฒนา	46
III. สังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย	47
IV. สังคมที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม	48
V. สังคมที่ภูมิใจในความเป็นไทย	49
VI. สังคมที่เน้นชุมชนวิถี	50
VII. สังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม	50

บทที่ 5 คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์	52
I. มิติด้านร่างกาย	52
1. พัฒนาการด้านร่างกายเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย	52
2. พัฒนาการด้านสติปัญญาเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย	53
3. มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย	54
II. มิติด้านจิตใจ	57
1. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี	58
2. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของ ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี	58
3. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจสถานการณ์ สภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี	59
III. มิติด้านความรู้	61
1. รู้อย่างลึกซึ้งถึงแก่นสาระของวิชา	61
2. รุรอบด้านเชิงสหวิทยาการ	64
3. รู้ไกลไปถึงอนาคต	66
IV. มิติด้านทักษะความสามารถ	68
1. ทักษะด้านการคิด	68
2. ทักษะการสื่อสาร	74
3. ทักษะภาษาต่างประเทศ	77
4. ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	80
5. ทักษะทางสังคม	82
5.1 ทักษะมนุษยสัมพันธ์	82

5.2 ทักษะการปรับตัว	84
5.3 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	85
6. ทักษะการอาชีพ	87
7. ทักษะทางสุนทรียะ	88
8. ทักษะการจัดการ	90
8.1 ทักษะการจัดการความรู้	90
8.2 ทักษะการบริหารเวลา	92
V มิติในด้านลักษณะชีวิต	93
1. ชยัน อดทน และทุ่มเททำงานหนัก	93
2. มีระเบียบวินัย	95
3. ความซื่อสัตย์	96
4. มีวิสัยทัศน์	98
5. ทำสิ่งต่างๆ อย่างดีเลิศ	99
6. รักการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต	100
7. มีจิตสำนึกประชาธิปไตย	101
8. เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย	103
9. มีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม	106
10. ประหยัด อดออม	107
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	110
บรรณานุกรม	113

บทที่ 1

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทิศทางการพัฒนาประเทศระยะกลางที่ดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกๆ ระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนโดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544: 2) ประกอบกับเจตนารมณ์ ความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ

คุณธรรม” สิ่งทีกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นเป็นลำดับ

แต่อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาคนในประเทศอย่างมีทิศทางย่อมขึ้นกับความชัดเจนในเป้าหมายเรื่องลักษณะคนไทยที่สังคมต้องการในอนาคต เป้าหมายลักษณะของคนไทยในอนาคตที่พึงประสงค์พึงได้มาโดยการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบและได้ผลการศึกษาที่น่าเชื่อถือ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของบริบทแวดล้อมในอนาคตที่จะเกิดขึ้น ซึ่งหากเราสามารถกำหนดภาพอนาคตเกี่ยวกับลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ได้แล้ว จะช่วยทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งในปัจจุบันมีมากถึง 15 หน่วยงานมีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ อีกทั้งยังสามารถกำหนดแนวทางและจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์แต่ละด้านได้ชัดเจนมากขึ้นด้วย อันเป็นการช่วยลดปัญหาความซ้ำซ้อน การขาดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และลดการสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดไปโดยไม่จำเป็น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประมวลและวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนสังคมไทยในอนาคต สภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า และสภาพอนาคตสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า

2. เพื่อศึกษา สังเคราะห์ วิเคราะห์ และนำเสนอคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ โดยเน้นไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน ครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ และด้านลักษณะชีวิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการศึกษาที่ได้รับในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย ใช้เป็นเป้าหมายเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการ และกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างคนไทยรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว

2. นำข้อมูลที่ได้รับเรื่องสังคมไทยในอนาคต สภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า และสภาพอนาคตสังคมไทยที่พึงประสงค์ ในสองทศวรรษหน้า ไปใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการศึกษาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนไทยในโอกาสต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

การฉายภาพคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์นี้ เป็นการนำเสนอคุณลักษณะของคนไทยภายใต้บริบทของลักษณะสังคมในอนาคต โดยพยายามคาดการณ์ปัจจัยขับเคลื่อนหลักที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอีก 15-20 ปีข้างหน้าโดยประมาณ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่พอประเมินได้ว่าน่าจะมีปัจจัยและแนวโน้มใดเกิด

ขึ้นบ้าง หากใช้กรอบเวลาที่ยาวไกลกว่านี้ อาจมีปัจจัยที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และหากระยะสั้นกว่านี้ อาจไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากนัก

สำหรับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์นี้ จะมีได้ จำแนกตามช่วงวัย เนื่องจากความจำกัดของระยะเวลาในการศึกษาที่มีระยะเวลาเพียง 45 วัน ดังนั้น จึงได้กำหนดกรอบการพิจารณาคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ใน 5 ด้านหลัก คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ และด้านลักษณะชีวิต เนื่องจากด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ในแต่ละช่วงวัยที่ค่อนข้างครบถ้วน

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยทางเอกสารเป็นหลักและเสริมด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากความจำกัดทางด้านระยะเวลาและงบประมาณในการวิจัย

การวิจัยทางเอกสาร (documentary research) ได้ทำการศึกษาจากงานวิจัย หนังสือ เอกสาร ตำรา และวารสารทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งพยายามพิจารณาให้ครอบคลุมประเด็นเรื่องแผนการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งของไทยและต่างประเทศ แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพอนาคตวิสัยทัศน์ของประเทศไทย รวมถึงภาพคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต ข้อมูลทางสถิติทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตที่เกี่ยวข้อง

ชื่อกับภาพสังคมไทยและคนไทยในอนาคต ทฤษฎีจิตวิทยา
พัฒนาการ ข้อมูลด้านความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่รวบรวม
มาทั้งหมด เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์
คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ
(workshop) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรง
คุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาประกอบ
การวิเคราะห์คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์เพิ่มเติมให้ครบ
ถ้วนยิ่งขึ้น

ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 2 สิงหาคม - 20 กันยายน พ.ศ. 2545 รวม
ประมาณ 45 วัน

บทที่ 2

ปัจจัยกำหนดภาพสังคมไทยในอนาคต

ในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งการพิจารณาปัจจัยกำหนดภาพอนาคตของสังคมไทยใน 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายนอกที่เป็นผลกระทบมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยเฉพาะภายในประเทศไทยเอง

1. ปัจจัยภายนอก

ประเทศต่าง ๆ ในโลกเชื่อมโยงกันเป็นหมู่บ้านเดียว (global village) ทั้งทางการค้า การเงิน การลงทุน การเมือง สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงการเชื่อมโยงทางความรู้ แนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ผ่านการถ่ายโอนข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศและสื่อสารมวลชน การถ่ายโอนสินค้าข้ามพรมแดนภูมิศาสตร์อย่างเกือบอิสระ และผ่านการคมนาคมที่เชื่อมต่อแทนทุกจุดในโลกเข้าหากันอย่างใกล้ชิด การเชื่อมโยงเหล่านี้ ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง สามารถแพร่กระจายทั่วโลกได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นในจุดหนึ่งของโลก อีกประเทศหนึ่งที่อยู่ห่างไกลอาจได้รับผลกระทบไปด้วย การไหลบ่าของกระแส

โลกด้านต่าง ๆ ที่ทะลุทะลวงรูกล้ำเข้ามายังภายในประเทศไทย ส่งผลให้ปัจจัยภายนอกประเทศสามารถมีอิทธิพลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนไทยได้อย่างยากจะหลีกเลี่ยงได้

จากการประมวลข้อมูลในเอกสารต่าง ๆ พบว่า ปัจจัยภายนอกประเทศสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อบริบทของประเทศไทยได้แก่

1. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีขั้นสูง

เทคโนโลยีเริ่มมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของโลกตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 และจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในศตวรรษหน้า ความรวดเร็วของการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เห็นได้ชัดเจนในศตวรรษที่ 20 คือ การที่มนุษย์สามารถบินขึ้นสู่อวกาศได้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลกด้วยเครื่องบินของพี่น้องตระกูลไรท์ (Wright) ในปี ค.ศ. 1901 แต่เพียงอีก 68 ปีจากนั้นมนุษย์สามารถทะยานไกลไปสู่ อวกาศและสัมผัสพื้นผิวของดาวเคราะห์ดวงอื่นได้ การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา ได้พามนุษยชาติก้าวข้ามขีดจำกัดและจินตนาการหลายอย่าง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ได้ขยายไปสู่พรมแดนของวิทยาการด้านอื่น ๆ และจะยังคงพัฒนาต่อไปด้วยอัตราเร่งที่เพิ่มขึ้นในโลกอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ วิทยาการทางด้าน การสื่อสารโทรคมนาคม เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางการเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพและพันธุวิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีด้านวัสดุศาสตร์ รวมทั้งวิทยาการด้านอวกาศและวิทยาการใต้น้ำทะเล การพัฒนาสู่เทคโนโลยีขั้นสูงนี้จะมีผลทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงสังคมไทยแปรเปลี่ยนไปอย่างมาก

2. การแพร่กระจายและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสนเทศ

ควบคู่ไปกับยุคแห่งการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงในอนาคต การพัฒนาวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ในปี ค.ศ.1946 และการพัฒนาเครือข่ายข้อมูลของกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1969 ได้นำไปสู่การสร้างระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ในช่วงทศวรรษที่ 1980 และ World Wide Web ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เมื่อผสมผสานกับความก้าวหน้าของสื่อสารมวลชน แขนงต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ วิทยาการดังกล่าว ได้พามนุษย์ไปสู่การปฏิวัติระบบข้อมูลของโลกทำให้เกิดการถ่ายโอนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคล องค์กร และประเทศ อย่างสะดวกรวดเร็ว ผู้คนในซีกโลกหนึ่งสามารถติดต่อรับรู้การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ ธุรกิจ การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม ค่านิยม ความคิด และวิถีชีวิตของคนในแต่ละประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย (2540: 32) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีใหม่ทำให้เกิดความหลากหลายในการแสวงหาข่าวสารข้อมูล สามารถกระจายข่าวสารได้กว้างขวางพร้อมกัน เครือข่าย

สารสนเทศจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (competitiveness) ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ความสำเร็จและอำนาจของบุคคลจะอยู่ที่ความสามารถในการเข้าถึงการจัดการ และประยุกต์ใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่มากมายเหล่านี้ได้ ซึ่งปัจจัยด้านข้อมูลสารสนเทศมีอิทธิพลในการกำหนดภาพสังคมไทยในอนาคตในหลายด้าน ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

3. การแข่งขันที่รุนแรง

ความก้าวหน้าของเครือข่ายสารสนเทศทำให้แต่ละปัจเจกบุคคล สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากมุมต่าง ๆ ของโลกได้มากขึ้น รวดเร็วขึ้น และเท่าเทียมกัน กอปรกับกำแพงกีดกันทางการค้าที่นับวันจะสลายหายไปทุกขณะ ทำให้การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อความอยู่รอดมีความจำเป็นมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เร่งรัดให้แต่ละประเทศต้องก้าวเข้าสู่เวทีของการแข่งขันระดับนานาชาติ คู่แข่งขันจากภายนอกหรือข้ามพื้นที่ภูมิศาสตร์ของรัฐสามารถรุกเข้าสู่ตลาดภายในได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้การพยายามชิงความได้เปรียบในการแข่งขันจะยังคงอยู่และดำเนินต่อไป รวมทั้งยังมีแนวโน้มที่จะขยายตัวจากระดับระหว่างประเทศลงสู่ระดับชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้นด้วย ในลักษณะการแข่งขันทางการศึกษาและการแข่งขันในการทำงาน โดยปัจจัยด้านการแข่งขัน

นี้จะทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องในอนาคต และมีผลต่อการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของคนในอนาคตอย่างแน่นอน

4. การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของความรู้ในสังคม

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้เปิดโลกการเรียนรู้ออกไปอย่างไร้ขีดจำกัด และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศนี้จะนำเราไปสู่การปฏิวัติระบบการเรียนรู้ของมนุษยชาติ ความรู้จะกลายเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้หมด ผู้คนสามารถเรียนรู้จากการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการได้มากมาย สอดคล้องกับข้อเสนอของสมาคมนักเรียนรู้รัฐบาลไทย (2540: 32) ที่กล่าวว่า ด้านการศึกษาจะมีเครือข่ายข้อมูลความรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้โดยตรง จะมีรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยตนเองเข้ามาเสริมระบบโรงเรียนมากขึ้น หรืออาจเรียนรู้ได้ด้วยตนเองที่ทำงานหรือที่บ้าน สภาพดังกล่าวจะทำให้ความรู้ไม่ถูกผูกขาดเฉพาะคนเพียงบางส่วนอีกต่อไป คนในวงกว้างจะสามารถเข้าถึงความรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกันความรู้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานต่าง ๆ สังคมแต่ละยุคต่างใช้ปัจจัยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ต่างกัน ยุคเศรษฐกิจบนฐานเกษตรกรรมใช้ปัจจัยที่ดิน แรงงาน และกำลังทหารสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ต่อมาในยุคเศรษฐกิจบนฐานอุตสาหกรรมปัจจัยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้เปลี่ยนมาเป็น

เครื่องจักร ทรัพยากรธรรมชาติ และเงินทุน แต่สำหรับในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคเศรษฐกิจใหม่ ปัจจัยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากปัจจัยที่จับต้องได้ไปสู่ปัจจัยที่มองไม่เห็นแต่มีพลังมหาศาล นั่นคือ ข้อมูลข่าวสารและทุนความรู้ (knowledge capital)

อุตสาหกรรมบนฐานความรู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วให้ก้าวทะยานไปอย่างรวดเร็ว จากผลการศึกษาถึงการเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ของระบบเศรษฐกิจอเมริกันนับแต่ปี 1995 พบว่า เกิดจากหลายปัจจัย แต่หากเทียบสัดส่วนกันแล้ว ร้อยละ 50 เป็นผลจากการพัฒนาผลิตภาพของอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ ทุนความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความสามารถทางการแข่งขันในระยะยาว โดยที่ ทุนความรู้คือ ผลรวมของวิธีการ เทคนิค ข้อเท็จจริง แนวคิด ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ข้อสังเกต หรือประสบการณ์ที่สามารถนำมาสร้างมูลค่าได้ ความรู้จะกลายเป็นตัวกำหนดระดับความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับบุคคล ระดับหน่วยงาน และระดับประเทศ จนในที่สุดจะไม่มีใครเรียกประเทศไหนว่าเป็นประเทศยากจนอีกแล้ว แต่จะเรียกว่า “ประเทศที่ไม่รู้” แทน ดังนั้น บุคคลที่ทรงความรู้อย่างหลากหลาย และมีความสามารถในการจัดการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้ จะกลายเป็นคนกลุ่มใหม่ที่ทรงพลังในสังคมอนาคต ปัจจัยด้านความรู้ี้จะมีผลต่อการกำหนดสภาพสังคมไทยในอนาคต ซึ่งนับว่าเป็นการปรับเปลี่ยน

โฉมหน้าสังคมไทยในปัจจุบันให้แตกต่างไปจากเดิม

5. การเชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่าย

การติดต่อและการแลกเปลี่ยนทางการค้า การศึกษา การเมือง และวัฒนธรรมที่มีมากขึ้น อีกทั้งระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ที่จะเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในยุคอนาคต จะทำให้ไม่มีประเทศหรือองค์การใดสามารถดำรงตนเองอยู่โดดเดี่ยว โดยมีต้องขึ้นกับใครได้อีกต่อไป แต่ละองค์การของสังคมจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับส่วนอื่นเพื่อความอยู่รอด และเพิ่มความแข็งแกร่งของตนเอง โดยเหตุนี้ สภาพของการเชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่ายจึงเป็นภาพที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนมากในยุคอนาคต ทั้งที่เป็นารเชื่อมโยงเครือข่ายระดับชาติลงไปจนถึงระดับองค์การและระดับบุคคล ซึ่งสะท้อนออกมาในลักษณะของเครือข่ายด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา เทคโนโลยี วัฒนธรรม โดยมีจุดหมายเพื่อการเสริมสร้างความแข็งแกร่งระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การแบ่งปันและจัดสรรทรัพยากรร่วม และเพื่อการสร้างอำนาจการต่อรองแก่กลุ่มของตนเอง

6. การขยายตัวของกระแสประชาธิปไตย

กระแสของประชาธิปไตยจะขยายตัวมากยิ่งขึ้นในแต่ละชุมชนของสังคมโลก เนื่องจากปัจจัยหลักสามประการ คือ

1) จากการล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงศตวรรษที่ยี่สิบ ทำให้ยังไม่มีแนวทางเลือกอื่นในการจัดระบบการปกครองสังคม
2) การเรียกร้องของกลุ่มประเทศมหาอำนาจทางการค้าภายใต้เครือข่ายของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีบทบาทในการกำหนดรูปแบบประชาธิปไตยในแนวทางที่เอื้อประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มตนเอง โดยใช้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นข้อต่อรองและเงื่อนไขที่ประเทศเล็กต้องปฏิบัติตาม และ 3) การเรียกร้องจากภายในแต่ละประเทศ อันสืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนมีความรู้การศึกษาเพิ่มขึ้น และการมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านระบบสื่อสารที่รวดเร็วและทันสมัย

กระแสประชาธิปไตยจะกระตุ้นให้ประชาชนในแต่ละสังคม มีความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันประชาชนในประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยที่เป็นประชาธิปไตยแต่เพียงในรูปแบบ จะถูกเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านของวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน อาทิ การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ การต้องการความเสมอภาคและความเป็นธรรมของรัฐ ความต้องการได้รับการปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งกระแสประชาธิปไตยนี้จะไม่เพียงพัดผ่านระดับประเทศเท่านั้น แต่จะไหลซึมลงสู่หน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ในระดับจุลภาคด้วย โดยสะท้อนเป็นภาพของประชาธิปไตยในโรงงาน ประชาธิปไตยในบริษัท หรือ

ประชาธิปไตยในโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งจะเกิดเป็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น
ในสังคมไทยในอนาคต

7. การแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลก

สภาพไร้พรมแดนและการเปิดกว้างในมิติของข้อมูล
ข่าวสาร การค้าการลงทุน การคมนาคม และการสื่อสาร
โทรคมนาคมนั้น จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม
การแพร่กระจายวัฒนธรรมข้ามพรมแดนจะเป็นไปโดยสะดวก
และรวดเร็ว และจะเป็นการยากอย่างยิ่งที่สังคมไทยซึ่งได้เชื่อม
ต่อกับโครงสร้างของระบบโลกแล้ว จะสกัดกั้นหรือหลีกเลี่ยงจาก
ผลกระทบของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมได้ ผลที่ตามมาคือ
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยบางอย่างจะแปรเปลี่ยนไป
เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างจึงได้รับอิทธิพลได้ง่าย
ซึ่งมีผลดีในแง่ของการช่วยให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม
ระหว่างความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากลได้อย่างดี แต่ใน
ขณะเดียวกันหากสังคมไทยในอนาคตยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรม
ของตนเองอย่างสุดโต่ง จนขาดความสามารถในการประยุกต์ปรับ
เปลี่ยนอย่างเหมาะสม ผลที่ตามมาคือปัญหาความขัดแย้งระหว่าง
กลุ่มคนที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมใหม่และวัฒนธรรมเดิม สอดคล้อง
กับที่สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย (2540: 32) เสนอไว้ว่า จะมีการ
แพร่กระจายวัฒนธรรมต่างถิ่น วัฒนธรรมจากสังคมต่าง ๆ
ทั่วโลกมากขึ้น จะเกิดวัฒนธรรมสากลที่แผ่อิทธิพลมายัง

วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงควรมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ในส่วนที่จะสร้างผลเสียกับสังคมไทย ดังที่ปรากฏว่าธุรกิจบันเทิงข้ามชาติได้กระตุ้นให้เกิดกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม และความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม ดังนั้น ปัจจัยการแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่าง ๆ นี้ควรเป็นส่วนที่ได้รับความสนใจพิจารณาอย่างดี

8. กระแสการตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากการใช้ทรัพยากรของโลกอย่างขาดความระมัดระวังในช่วงที่ผ่านมาได้สร้างให้เกิดความขาดแคลนของทรัพยากรโลกอย่างรุนแรงในยุคอนาคตที่จะมาถึง ดังตัวอย่างที่เห็นในปัจจุบัน พบว่าทั่วโลกกำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากมลพิษทางอากาศ ทางเสียง ทางน้ำ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากร และการนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้พัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยขาดการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะตามมา ภาวะการขาดแคลนนี้จะนำไปสู่กระแสการเรียกร้องอย่างเข้มข้นในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการกำหนดกติการะหว่างประเทศเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันมิให้เกิดสภาพของการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะกลายเป็นประเด็นสำคัญในระดับโลก ซึ่งมีผลทั้งทางด้านการกำหนดเงื่อนไขของการดำเนินเศรษฐกิจ

และธุรกิจการค้า ตลอดจนประเด็นทางการเมืองที่ประเทศไทย ต้องมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้แก่นัก

9. การแสวงหาการเติมเต็มในจิตใจ

สภาพสังคมในอนาคตจะมีการแข่งขันอย่างรุนแรงทั้งในระดับประเทศและในระดับวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล สภาพของการหาทุกหนทางเพื่อชัยชนะในการแข่งขันและความอยู่รอด อาจนำไปสู่การเอาัดเอาเปรียบและการทำร้ายกันด้วยวิธีการรุนแรง ส่งผลให้ความตึงเครียดส่วนบุคคลและระหว่างบุคคลทวีรุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น เมื่อผสมผสานกับสภาพปัญหาของความเป็นสังคมเมืองที่มีทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม อาชญากรรม ยาเสพติด สุขภาพจิต คุณภาพชีวิต รวมทั้งความโดดเดี่ยวในความสัมพันธ์ของสังคมเมือง สภาพความกดดันเหล่านี้จะมีผลทำให้จิตใจของคนแห่งภาค เหนื่อยล้า อ่อนแรง และจะกระตุ้นให้เกิดการเรียกร้องในเรื่องจริยธรรมคุณธรรม และมีผลให้คนสนใจเรื่องการแสวงหาความเติมเต็มในจิตใจและจิตวิญญาณมากยิ่งขึ้น

II. ปัจจัยภายใน

ไม่เพียงปัจจัยภายนอกที่เป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์เท่านั้น ที่ส่งกระทบต่อสังคมไทยในอนาคต แต่ปัจจัยภายในประเทศบางเรื่องจะส่งผลต่อสภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้าด้วยเช่นกัน

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติในหลายประการที่จะมีผลต่อการกำหนดภาพอนาคตของสังคมไทย เช่น การให้สิทธิแก่ประชาชนในการตรวจสอบและควบคุมหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานต่าง ๆ การกำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันทางการเมือง อาทิ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง องค์กรเอกชน การให้บทบาทสื่อมวลชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันทางการเมือง ตลอดจนเป็น "สื่อ" ในการรายงานข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างเป็นอิสระ ซึ่งทำให้สถาบันการเมืองต่าง ๆ ต้องระมัดระวังและไม่กระทำการที่ไม่ถูกต้อง สถานการณ์การเมืองภายในประเทศภาพรวมนับว่าพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น นอกจากนั้น การปฏิรูปทางการเมืองได้ทำให้เกิดพลังของสังคมกลุ่มใหม่ขึ้น คือ ชนชั้นกลาง โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นพลังหลักในการดำเนินงานด้านพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นสิทธิมนุษยชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543: 10) ได้เสนอว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางพื้นฐานและเป็นตัวเร่งให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญหลายประการ นับตั้งแต่กระแสดังกล่าวเริ่มต้นตัวของการมี

ส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาประเทศ ทั้งในเรื่องการพัฒนา
ท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม การเคารพสิทธิ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น
ตลอดจนการตระหนักในเรื่องสิทธิของเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ
และให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างการบริหารการจัดการที่ดี
(Good Governance) โดยเน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้ และ
ความมีประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ

2. วิกฤตคุณธรรมจริยธรรม

ในปัจจุบันสภาพความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม
ในสังคมไทยเริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤต สะท้อนได้จากพฤติกรรมของคน
ในสังคมได้เริ่มมีสำนึกในเรื่องของความถูกต้อง ความดี ความเลว
คุณธรรมประจำใจ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม และสิทธิหน้าที่ วิกฤต
ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ตกต่ำนั้นสะท้อนในหลาย ๆ ด้าน อาทิ
ปัญหาความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในสังคม ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์สุจริต
ขาดจรรยาบรรณ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการขาดความ
รับผิดชอบ ความเกียจคร้าน อยากรวยทางลัด ปัญหาการขาด
การประมาณตน ขาดการยับยั้งชั่งใจ ความฟุ้งเฟ้อฉาบฉวยใน
สังคม ปัญหาการขาดการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมในการดำเนินชีวิต
ปัญหาการคดโกงฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาอาชญากรรม
ยาเสพติด โสเภณี การทำแท้งเถื่อน เป็นต้น นอกจากนี้
ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาวิกฤตทาง

คุณธรรมจริยธรรม ตามที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2545: 2-6) ได้รวบรวมและ
สรุปไว้ อาทิ ปัญหาเด็กถูกปล่อยปละละเลย ปัญหาเด็กถูกละเมิด
สิทธิ ปัญหาโสเภณีเด็ก ซึ่งปัจจุบันมีทั้งเด็กหญิงและเด็กชายได้มี
กระบวนการล่อลวงและจัดหาเด็กค้าประเวณีที่มีรูปแบบที่
ซับซ้อนมากขึ้น บางรายก็ยึดอาชีพนี้ด้วยความสมัครใจ ปัญหาเด็ก
ประพฤติดัวไม่เหมาะสม เด็กใช้สารเสพติด โดยในปี 2542
สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซีอินเทอร์เน็ตโพลล์ ได้สำรวจวิจัยคาด
ประมาณจำนวนนักเรียน/นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พบว่า
มีนักเรียน นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน 663,290 คน
ซึ่งแสดงให้เห็นจำนวนเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น
ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภโดยไม่ตั้งใจ ปัญหาเด็กแสดงพฤติกรรม
รุนแรง ชอบทะเลาะวิวาทระหว่างหมู่คณะก่อให้เกิดความ
เดือดร้อนหรืออันตรายต่อบุคคลอื่นด้วย เป็นต้น

นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ (2543: 10) ซึ่งได้กล่าวถึงจุดอ่อนสำคัญ
ที่ต้องเร่งแก้ไข คือ ด้านจริยธรรมของคนไทยที่มีแนวโน้มเสื่อม
ถอยลง คนขาดความศรัทธาในหลักศาสนาและไม่ได้นำหลักธรรม
มาใช้ในการดำรงชีวิตเท่าที่ควร ประกอบกับวัฒนธรรมต่างชาติ
ที่เข้ามามีผลต่อพฤติกรรม และวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป
โดยเฉพาะคนในสังคมเมืองและเยาวชน ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้ง
เดิมที่เป็นเอกลักษณ์อันดีงามของไทยเริ่มสูญหายและไม่ได้รับ

การนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมนี้จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคน และสังคมไทยในอนาคตต่ออย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

3. การเปลี่ยนโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคต

ผลจากการวางแผนครอบครัวที่ประสบความสำเร็จมาโดยตลอด ทำให้ภาวะการเจริญพันธุ์ของประชากรอยู่ในระดับทดแทน สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลง วัยแรงงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขณะที่ประชากรวัยสูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2545: 23) ได้คาดประมาณว่าในปี 2554 ประชากรเด็กและเยาวชน (บุคคลอายุไม่เกิน 25 ปี) จะลดลงเหลือ 24.42 ล้านคน และในปี 2557 เหลือ 24.06 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.86 และ 34.76 ของประชากร ตามลำดับ ในขณะที่ปี 2542 มีเด็กและเยาวชนจำนวน 26.73 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.36 ของประชากรทั้งประเทศ

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ จะส่งผลกระทบต่ออายุขัยโดยเฉลี่ยของคนไทย ทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวยิ่งขึ้น สังคมไทยจะมีคนที่อยู่ในวัยสูงอายุมากขึ้น โดยกระจายอยู่ทั้งเมืองใหญ่ (mega cities) และชนบท การเปลี่ยนแปลงของประชากรนี้เรียกร้องให้ประเทศไทยต้องมี

นโยบายประชากรในอนาคตควรปรับให้เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ การกระจายตัว และการย้ายถิ่น รวมทั้งสร้างโครงข่ายนิรภัยทางสังคม (Social Safety Nets) ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลและดูแลประชากรส่วนใหญ่ที่มีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 : 10)

4. การปฏิรูปการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม (มาตรา 6) หากบทบัญญัติต่าง ๆ ใน พ.ร.บ.การศึกษาฯ เป็นจริง ย่อมส่งผลให้ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีความสำคัญยิ่งในการชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ทั้งในเรื่องโอกาสทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม การเมือง และการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เป็นแรงกดดันให้ระบบการเมืองและภาคราชการต้องปรับตัว เพื่อให้การบริหารจัดการมีความ

โปร่งใสและเป็นธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 2-3)

5. การปฏิรูปสุขภาพ

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าของประชาชน ในปี 2545-2549 เพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาสาธารณสุขให้สัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพและระบบสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนด้านสุขภาพอนามัย เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค ดูแลสุขภาพของตนเอง และครอบครัวควบคู่กับการพัฒนาปัจจัยสิ่งแวดล้อม รวมทั้งระบบบริการสาธารณสุข ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบบริหารจัดการ และสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดีและพละอนามัยที่ดี ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในบางโรคที่ยังแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545: 3)

ปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น เป็นการประมวลปัจจัย ทั้งที่เป็นแรงผลักดันภายนอกอันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ และเงื่อนไขเฉพาะของสังคมไทยในปัจจุบันโดยสรุป ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกำหนดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า ในบทต่อไปจึงเป็นการพยายามประมวลภาพสังคมไทยอันเป็นผลจากปัจจัยเหล่านี้

บทที่ 3

ภาพอนาคตของสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า

ในบทนี้จะเป็นการฉายภาพอนาคตใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง โดยวิเคราะห์จากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ได้กล่าวไว้ในบทที่แล้ว

I. ภาพอนาคตด้านเศรษฐกิจ

1. การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

การเปิดเสรีทางการค้าที่มากขึ้นทำให้สินค้าและการผลิตกระจายไปยังแหล่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทรัพยากรเคลื่อนย้ายมากขึ้นและสะดวกขึ้น นอกจากนี้ การรวมกลุ่มทางการค้าระหว่างประเทศที่เพิ่มข้อต่อรองทางการค้ามากยิ่งขึ้น บีบให้แต่ละประเทศต้องพยายามเข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การการค้ากลุ่มต่าง ๆ และต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระดับประเทศ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้การแข่งขันระหว่างผู้ผลิตในประเทศต่าง ๆ รุนแรงขึ้นทั้งทางด้านการค้าและด้านการลงทุน ประเทศต่าง ๆ จึงจะต้องเน้น

การพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของความได้เปรียบของตนเองเพื่อความ
อยู่รอด

ประเทศไทยเองต้องเผชิญกับสภาพการแข่งขันทาง
เศรษฐกิจที่รุนแรงมากขึ้น คนไทยจำเป็นต้องก้าวไปสู่ความเป็น
สากลในเวทีการแข่งขันระดับโลก (สำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545:14) ซึ่งสอดคล้อง
กับมุมมองของสมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย (2540: 116)
ที่กล่าวว่า แนวโน้มของโลกยุคโลกาภิวัตน์และผลกระทบต่อ
สังคมไทย คือ เกิดการพัฒนาและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ
การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมและ
พาณิชย์กรรมได้แพร่กระจายไปทั่วโลกก่อให้เกิดวิถีการดำเนิน
ชีวิตแบบสะดวกสบายในรูปลักษณะของ “บริโภคนิยม” อย่างเต็มที่
เกิดการแข่งขันแก่งแย่งกันในทางเศรษฐกิจตามวิถีทางแห่ง
ทุนนิยมและการค้าเสรี และกำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการโครงการชูเศรษฐกิจไทย
ในสากล (2539: 25) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ความได้เปรียบประการหนึ่ง
ของประเทศไทย คือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศ
เพื่อนบ้าน ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะมีผลสมบูรณ์ในปี
2003 และการรวมประเทศในกลุ่มอินโดจีนให้เป็นอาเซียน-10
ทำให้คาดการณ์ได้ว่าประเทศเพื่อนบ้านของไทยในอนุภูมิภาค
แม่น้ำโขงจะมีการปรับระบบเศรษฐกิจเป็นระบบทุนนิยมอย่าง
สมบูรณ์ เอเปคที่จะแปรสภาพตัวเองเป็นเขตการค้าเสรีใน

พ.ศ. 2563 ทำให้เกิดโอกาสแก่ผู้ประกอบการของไทยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามในโลกที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรีนั้น ความได้เปรียบของประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากฐานการผลิตสินค้าสามารถโยกย้ายได้โดยสะดวก และกลุ่มเศรษฐกิจหลัก ๆ ของโลกมีโอกาที่จะเปลี่ยนแปลงลำดับความสำคัญ แต่หากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างคงรักษาแนวโน้มการขยายตัวที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ของโลก ภูมิภาคนี้รวมทั้งประเทศไทยจะเป็นแหล่งที่น่าลงทุนต่อไป

2. ภาคบริการขยายตัวในระดับสูง

หากประเทศไทยมุ่งพัฒนาจุดแข็ง แก่มูลเหตุแห่งปัญหาของจุดอ่อน และมุ่งแนวนโยบายเชิงรุกในโอกาสที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ ภูมิภาคและเทคโนโลยีใหม่ ทั้งในส่วนที่เสริมสร้างขึ้นเองด้วยและแพร่กระจายประโยชน์ให้กว้างขวางจะเกิดผลโดยส่วนรวมโอกาสใหม่ก็คือ การขยายตัวสู่การค่านานาชาติเพิ่มขึ้น โดยอาศัยพื้นฐานความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ไทยมีตำแหน่งเป็นศูนย์กลาง ประชากรหนาแน่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมที่ผสมผสานการผลิต การบริการ การขนส่งทางอากาศและทางอื่น ๆ อีกทั้งไทยมีแรงงานที่พร้อมจะเรียนรู้และรับการฝึกได้อย่างดี (สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย, 2540: 34) เมื่อผสมผสานจุดแข็งของไทยกับแนวโน้มธุรกิจโลกจะเคลื่อนไปสู่ภาคบริการเพิ่มขึ้น อันเนื่องจากการเติบโตของธุรกิจ

บนฐานข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่ กอปรกับลักษณะนิสัยและเอกลักษณ์ของคนไทยที่เอื้อต่อการบริการ คือ การเป็นคนสุภาพอ่อนน้อม มีอัธยาศัยที่เป็นกันเองเข้ากับคนได้ง่าย บุคลิกลักษณะเป็นกันเอง บุคลิกลักษณะรักสนุก ส่งผลให้แนวโน้มแรงงานภาคธุรกิจบริการของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็ นธุรกิจการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร การบันเทิง การเงิน การธนาคาร ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร หรือศูนย์กลางบริการด้านการเงิน ฯลฯ จะยังคงสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง

3. ภาคอุตสาหกรรมปรับสู่การใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงมากขึ้น

ทิศทางของอุตสาหกรรมของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้านั้นจะแตกต่างไปจากปัจจุบันพอสมควร จากที่เคยเน้นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเข้มข้นในการผลิต (labor intensive) จะต้องปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง เนื่องจากการถูกไล่จากตลาดล่างที่ผู้ผลิตจะย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศตลาดเปิดใหม่ที่มีแรงงานราคาถูกจำนวนมาก ขณะเดียวกันค่าแรงงานของไทยมีราคาสูงกว่าประเทศเหล่านั้น ทำให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านต้นทุน จึงมีแนวโน้มที่ในอนาคตประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมากขึ้น รวมถึงใช้กำลังคนที่มีความรู้ระดับกลางหรือสูง เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมผลิต

ปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมผลิตเส้นใยประดิษฐ์ ฯลฯ

ทิศทางดังกล่าวส่งผลให้ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการแรงงานที่มีความรู้ ความชำนาญทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการเกษตร และช่างเทคนิคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ควบคู่ไปกับ อุตสาหกรรมผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ที่จะยังคงเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่มีความสำคัญในการผลิตเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศ

4. เกิดการว่างงานในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือจนถึงผู้บริหารระดับกลาง

ปัญหาด้านแรงงานจะเป็นปัญหาใหญ่สำหรับสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า เพราะเมื่อเกิดการแทนที่แรงงานด้วยเครื่องจักรและเทคโนโลยีระดับสูงในภาคอุตสาหกรรม และการใช้เครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัยในสำนักงาน การเก็บข้อมูลและการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์การทำงาน จะถูกถ่ายทอดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแทนผู้เชี่ยวชาญและพนักงานในระบบ นอกจากนี้การผลิตของไทยจำเป็นต้องหันไปสู่การผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงขั้นสูงเพื่อให้การผลิตสามารถแข่งขันกับประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่า จึงต้องการแรงงานที่มีทักษะฝีมือที่สูงกว่าแรงงานไร้ฝีมือราคาถูกในอดีต

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้ภาคธุรกิจใช้แรงงานคนน้อยลง โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือจนถึงผู้บริหารระดับกลาง ตลอดจนแรงงานที่ไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีการผลิตจะทำให้ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ต้องการคนที่มีทักษะเฉพาะด้านทางเทคโนโลยีมากขึ้น และการเปิดเสรีทางการค้าทำให้แรงงานที่ไม่มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศไม่เป็นที่ต้องการของภาคธุรกิจมากขึ้นเรื่อย ๆ

ประเทศไทยมีความเสี่ยงของการประสพภาวะว่างงานเรื้อรังค่อนข้างสูง เนื่องจากแรงงานไทยมีสัดส่วนแรงงานไร้ฝีมือสูง โดยแรงงานที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีอยู่ถึงประมาณกึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งระบบ การยกระดับแรงงานโดยการให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นในอนาคตให้กับแรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ระดับประถมศึกษาลงมาได้นั้นกระทำได้ค่อนข้างยาก ประกอบกับนิสัยที่ไม่สนใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะส่งผลทำให้ส่วนหนึ่งของแรงงานเหล่านี้ไม่มีคุณสมบัติที่ตรงกับความต้องการของภาคการผลิตที่กำลังจะเปลี่ยนไปและจะไม่มีโอกาสในการทำงานในอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543: 1) นอกจากนั้น การแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรงเป็นตัวอย่งให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพฝีมือ ในขณะที่เยาวชนส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงเกิดความ

จำเป็นที่เยาวชนจะต้องรีบพัฒนาฝีมือแรงงาน (สำนักงาน-
คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545:14)

5. ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทขยายตัวเพิ่มขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอันเนื่องมาจากระเบียบ
เศรษฐกิจใหม่ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์จากความ
ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเปิดเสรี
ทางการค้า และการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค รวมทั้ง
การขยายตัวของกระแสประชาธิปไตย การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
และกระแสท้องถิ่น ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต
ค่านิยม และวัฒนธรรมของประชาคมโลก ทำให้ระบบเศรษฐกิจ
สังคม และการเมืองของโลกมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันมาก
ยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน การพัฒนาที่เน้นระบบเศรษฐกิจเสรีผสม
ผสานกับอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ แม้ได้สร้างความเจริญ
เติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก แต่ในอีกทางหนึ่ง กลับทำ
ให้ผู้มีโอกาสอยู่แล้วมีทางที่จะช่วยประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น
เพราะมีความพร้อมด้านทุนมากกว่า ส่งผลทำให้ช่องว่างของ
ความไม่เท่าเทียมระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจนและ
ระหว่างคนรวยกับคนจนขยายออกมากขึ้น

หากรัฐบาลยังไม่ประสบความสำเร็จในการใช้นโยบาย
การกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจ การศึกษา และความเจริญ
ด้านต่าง ๆ ออกสู่ชนบท ในอนาคตอันใกล้นี้ คนในสังคมเมือง

จะยังคงเป็นผู้ที่ได้รับโอกาสที่ดีกว่าทั้งในเรื่องการศึกษา การสาธารณสุข การลงทุน การเข้าถึงเทคโนโลยีทันสมัย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางความเจริญและทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนรวยและคนจนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้การอพยพของคนจากชนบทเข้ามาหางานในเมืองยังคงดำเนินต่อไป เกิดการกระจุกตัวและเกิดความแออัดในตัวเมืองเพิ่มขึ้น

ถึงแม้ปัจจุบันจะเริ่มตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและเริ่มมีการกระจายความเจริญออกสู่ชนบท แต่เท่าที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้รุนแรงขึ้น กล่าวคือภาวะความยากจนได้เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศ หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 6.8 ล้านคน ในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.9 หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 และในช่วงเวลาเดียวกันการกระจายรายได้แย่งโดยกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่สุด 20 เปอร์เซนต์แรก มีสัดส่วนรายได้ลดลงจากร้อยละ 4.2 เหลือร้อยละ 3.8 ขณะที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุด 20 เปอร์เซนต์แรก มีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.5 เป็นร้อยละ 58.5 อีกทั้งจำนวนคนว่างงานก็มีเพิ่มมากขึ้นกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤตเกือบ 1 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: 6)

II. ภาพอนาคตด้านสังคม

1. สังคมที่มีความเป็นเมืองและเป็นสากลมากขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นเมืองและมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการคมนาคม รวมทั้งการโยกย้ายแรงงานจากภาคการเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชากรในชนบทต่างมุ่งที่จะอพยพโยกย้ายเข้าสู่ในเขตเมืองมากขึ้น รวมทั้งเกิดเมืองใหม่ ๆ ขึ้นมากมายที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ส่งผ่านไปถึง ซึ่งหากขาดการวางแผนรับมือเตรียมการเป็นอย่างดีแล้วย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาแหล่งชุมชนแออัด ปัญหาสิ่งแวดล้อม การเกิดภาวะครอบครัวล้มสลาย ฯลฯ

นอกจากนี้จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการคมนาคมขนส่ง ยังก่อให้เกิดเครือข่ายการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงถึงกันในด้านต่าง ๆ ทั่วทั้งโลก ส่งผลให้การเผยแพร่วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากต่างประเทศสามารถแทรกซึมเข้ามาได้อย่างง่ายดาย จนถูกยอมรับเป็นวัฒนธรรมหรือค่านิยมสากลที่มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางขยายครอบคลุมไปทั่วโลก อาทิ การดื่มโค้ก การแต่งกายด้วยชุดสูท การใส่กางเกงยีนส์ การชมภาพยนตร์ฮอลลีวูด (วิชัยตันศิริ, 2541:78) ซึ่งอาจส่งผลให้วัฒนธรรมในท้องถิ่น

หรือเอกลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นไทยอาจถูกกลืนให้เลือนหายไป โดยวัฒนธรรมสากลที่ผ่านแทรกซึมเข้ามาโดยไม่ทันระวังตัว

2. สังคมที่การคอร์รัปชันกระทำได้อย่างขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีการคอร์รัปชันเกิดได้ยากยิ่งขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เคยถูกปิดบังไว้เป็นความลับนั้นจะไม่ใช่ความลับอีกต่อไป การได้รับอิทธิพลจากกลุ่มการค้าทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก จะมีพลังอำนาจควบคุมการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของประเทศ อิทธิพลนี้จะบีบให้ประเทศในกลุ่มต้องมีนโยบายเพื่อแสดงถึงความซื่อสัตย์และโปร่งใสของประเทศ โดยใช้อำนาจต่อรองทางการค้าและการรวมกลุ่มตั้ง “กติกาสากล” ขึ้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ในระยะต่อไป กระแสโลกจะบีบให้สังคมไทยต้องเคารพความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการบริหารงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการปฏิรูปการศึกษาน่าจะส่งผลให้ประชาชนไทยในอนาคตมีความรู้มากยิ่งขึ้น ในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ไม่เพียงเท่านั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้สร้างกลไกหลายประการที่ส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิในการตรวจสอบและควบคุมหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น จึงน่าที่จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่การคอร์รัปชันในแวดวงต่าง ๆ

จะกระทำใ้ยากยิ่งขึ้น

3. สังคมที่ตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมที่ตระหนักในเรื่องของสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น โดยในระยะที่ผ่านมา แนวโน้มเรื่องสิทธิมนุษยชนได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการผลักดันจากนานาประเทศ หรือจากองค์กรเหนือรัฐที่ก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง และมีอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หลายประเทศในโลกตะวันตกใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเข้ากดดัน และแทรกแซงประเทศอื่นให้ยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขด้านสิทธิมนุษยชน การเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงจะช่วยลดบทบาทอำนาจเผด็จการทางการเมืองลง

ประเทศไทยได้เริ่มตระหนักถึงกระแสเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีหลายมาตรามุ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน รวมทั้งจากการเกิดกลุ่มเรียกร้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจสอบดูแล และป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิคนพิการ และผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ในสังคม สิทธิของผู้บริโภค สิทธิในด้านสุขภาพ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การดำเนินการปฏิรูประบบการศึกษาภายในประเทศซึ่งได้ส่งผลให้ประชาชนไทยเริ่มที่จะรู้จักและตระหนักในสิทธิและบทบาทของตนเองเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง โดยที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจะเล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

4. สังคมที่ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเกิดความตระหนักในผลกระทบอันเกิดจากการขาดความรอบคอบทางนโยบาย ที่ให้ความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมอย่างไม่สมดุล ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาความทรมานและเสื่อมสลายของสภาพธรรมชาติ รวมทั้งจากการที่ประเทศต่าง ๆ เริ่มเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น โดยมีกลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นแกนนำในการรณรงค์ เป็นเหตุให้ประเทศที่กำลังพัฒนาหันมาตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นปัญหาระดับโลกที่ทุกประเทศต้องมีส่วนแก้ไข จึงมีขบวนการรณรงค์ให้มีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อมโลก ทั้งในรูปแบบขององค์กรเอกชนผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการทำอนุสัญญาาระดับพหุภาคี โดยประเด็นทางสิ่งแวดล้อมได้ถูกยกขึ้นมาเป็นประเด็น

ตกเถียงที่สำคัญในการประชุมสุดยอดของโลกหลายต่อหลายครั้ง การเจรจาในองค์การการค้าโลกอาจมีการพิจารณาเรื่องสิ่งแวดล้อมกับเรื่องการค้าด้วย ซึ่งอาจมีการใช้ประเด็นทางสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการผูกโยงเข้ากับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ในด้านการค้าและการผลิตอุตสาหกรรม จำเป็นต้องปรับตัวให้มีมาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมทัดเทียมกับมาตรฐานระดับสากล เพื่อมิให้มีอุปสรรคในการขยายตัวของการส่งออกได้

ในประเทศไทยในอนาคต 20 ปีข้างหน้า แนวโน้มของการให้ความสำคัญแก่สภาพแวดล้อมจะเพิ่มสูงขึ้น โดยแนวโน้มธุรกิจและการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น โรงงานแยกขยะ โรงงานรีไซเคิลขยะ โรงงานบำบัดน้ำเสีย โรงไฟฟ้าพลังงานขยะ ธุรกิจการแยกสิ่งของเหลือใช้ การใช้พลังงานจากธรรมชาติเพื่อรื้อฟื้นสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นแหล่งงานประเภทหนึ่งของคนในสังคมในอนาคต

5. สังคมที่มุ่งสู่การเรียนรู้มากขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมุ่งสู่ทิศทางของการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นแรงผลักดันสูงสุดที่ทำให้สังคมและประเทศชาติต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยปริยาย การไม่ปรับตัวด้านภูมิความรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

แปลงของโลก จะทำให้สังคมนั้นไม่สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์ในอนาคต ยิ่งกว่านั้น เมื่อโลกก้าวสู่การเข้าสู่ยุคของสังคมแห่งความรู้ ที่ความรู้จะเป็นอำนาจและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งจะเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศนั้น ๆ นอกจากนี้ ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศต่าง ๆ ที่เปิดกว้างอย่างเสรีได้ส่งผลให้ “ความรู้” เป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่ถูกปิดกั้นหรือมีข้อจำกัดที่ยากต่อการเข้าถึงอีกต่อไป รวมทั้งจากนโยบายของรัฐบาลในการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้สังคมไทยเป็นสังคมมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นในอนาคต ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลให้ความรู้ของซีกโลกหนึ่งกับอีกซีกโลกหนึ่งสามารถที่จะเชื่อมต่อกันได้อย่างไร้พรมแดน และมีการต่อยอดทางความรู้นั้นไปอย่างไร้วันจบสิ้น หากสังคมใดที่ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ สังคมนั้นย่อมจะกลายเป็นสังคมที่ล้าหลังและพ่ายแพ้ไปในที่สุด

III. ภาพอนาคตด้านการเมือง

1. การเมืองไทยอยู่ใต้อิทธิพลการจัดระเบียบโลกใหม่ด้านการค้า

การเมืองไทยในอนาคตมีแนวโน้มที่จะอยู่ภายใต้อิทธิพลการจัดระเบียบใหม่ทางการค้า ทั้งนี้เนื่องจาก ภายหลังจากล่มสลายของประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรป “ระเบียบโลกใหม่” ซึ่งมีมิติที่หลากหลายมาก ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือแทนการใช้ประเด็นทาง “ประชาธิปไตย” ในยุคของสงครามเย็นที่ประเทศมหาอำนาจได้ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ภายใต้อิทธิพลของโลกใหม่นั้นได้มีการสร้าง “มาตรฐานของคุณค่า” ชุดหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนเครื่องมือในการจัดระเบียบโลกให้อยู่ในกรอบที่ได้วางไว้

กรอบที่จัดระเบียบโลกใหม่นี้ เช่น สิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย การกระจายอำนาจ การปกครองที่ดี การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส การลดกำลังทหารและการลดอาวุธ การรักษาสีงแวดล้อม ฯลฯ มาตรฐานชุดดังกล่าวมักถูกหยิบยกขึ้นมาผูกโยงกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจการค้า เพื่อสร้างแรงกดดันให้ประเทศสมาชิกและประชาคมโลกต้องตัดสินใจยินยอมปฏิบัติตามโดยดุษฎี การตอรองในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคตจะมีได้ใช้กำลังทางทหารเป็นเครื่องมือหลักในการจัดระเบียบโลก แต่จะใช้กติการะหว่างประเทศและ

ชุดมาตรฐานของคุณค่าเหล่านี้ เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ

รัฐประชาชาติใดที่ทำการละเมิดชุดมาตรฐานเหล่านี้ จะถูกกระแสดักดันและมติลงโทษจากนานาประเทศผ่านองค์กร เหนือรัฐบีบให้ต้องปรับตัวปฏิบัติตาม ดังกรณีที่ยี่รักเข้ารุกราน คูเวตจนถูกมติลงโทษจากสหประชาชาติ กรณีของการฆ่าล้าง เผ่าพันธุ์ในโคโซโวที่ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนถูกหยิบมาใช้เป็น ขอร้องในการใช้กำลังทหารเข้าจัดการ หรือการละเมิดสิทธิ มนุษยชนในติมอร์ตะวันออกที่องค์กรเหนือรัฐอย่าง UN ต้องยื่นมือ เขามาแทรกแซงกิจการภายในประเทศอินโดนีเซีย

ยิ่งกว่านั้น ระเบียบโลกเหล่านี้ยังพร้อมที่จะแทรกตัวลงมา มีอิทธิพล ในการจัดระเบียบภายในประเทศด้วย ดังจะเห็นตัวอย่าง ชัดเจนในกรณีของประเทศไทยที่มาตรฐานเรื่องสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ และความโปร่งใส ได้แทรกตัวไหลจากระดับโลกลงมาหยั่งรากอยู่ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันของไทย ส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาล ไทยไม่สามารถทำได้อย่างมีอำนาจทางอธิปไตยที่เด็ดขาดแต่เพียง ผู้เดียวอีกต่อไป แต่ต้องคำนึงถึงข้อตกลงต่าง ๆ ที่ใช้เป็นมาตรฐาน ในระเบียบโลกใหม่เป็นสำคัญ

2. การเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสูงขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่ระบบการเมืองจะมีความเป็น

ประชาธิปไตยที่สูงขึ้น เนื่องจากกระแสการพัฒนาประชาธิปไตยได้เคลื่อนตัวมาสู่ประเทศไทยพร้อมกับระเบียบโลกใหม่และสารสนเทศที่ถูกเผยแพร่กระจายออกไป ยิ่งเมื่อโลกคอมมิวนิสต์ในยุโรปล่มสลายและค่ายคอมมิวนิสต์ในเอเชียค่อย ๆ ปรับเศรษฐกิจไปสู่ระบบตลาดมากขึ้น ทำให้การแบ่งขั้วทางการเมือง 2 ขั้ว (bipolarity) ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายประชาธิปไตยสิ้นสุดลง การเมืองโลกตกอยู่ภายใต้กระแสประชาธิปไตย แนวคิดเสรีประชาธิปไตยกลายเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ครองอำนาจนำในโลก ประชาธิปไตยกลายเป็นบรรทัดฐานเดียวของระบอบการเมือง โดยมีประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตกเป็นแกนนำการเผยแพร่อุดมการณ์นี้

ประเทศไทยที่มีรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยเพียงเปลือกนอก จะถูกกดดันจากสังคมโลกให้ปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงเพื่อผลประโยชน์ในการจัดระเบียบโลกใหม่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการเมือง ดังที่ประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐและยุโรปมักนำมาใช้เป็นประเด็นในการประนามประเทศในแถบอาเซียนที่เห็นว่าเป็นเผด็จการ

ในบริบทของประเทศไทย การปฏิรูปการเมืองผ่านการร่างรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งสะท้อนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกระแสการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตย เราได้เห็นการพยายามก่อตั้งสถาบันทางสังคมใหม่ ๆ ขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพ และรับประกันความเสมอภาคของปัจเจก

บุคคล การพยายามปฏิรูปโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ให้เป็นประชาธิปไตยตามมาตรฐานของโลกตะวันตก การเรียกร้องการพัฒนาประชาธิปไตยจะทวีมากขึ้น เพราะยิ่งเราเปิดประเทศออก ประชาชนในประเทศก็สามารถเข้าถึงการศึกษา ข้อมูลข่าวสาร และค่านิยมประชาธิปไตยตะวันตกที่แฝงมากับสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่จะตามมา

นอกจากนี้เศรษฐกิจการค้าเสรีตามกระแสโลกาภิวัตน์ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการสนับสนุนให้กระแสนพัฒนาสู่ความเป็นประชาธิปไตยขยายตัวขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในกลุ่มการค้าทั้งระดับภูมิภาคและระดับโลกที่เน้นการเปิดการค้าเสรี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพึ่งพาการค้าการลงทุนจากต่างประเทศทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องรับเงื่อนไขและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นจากกลุ่มประเทศมหาอำนาจให้เราต้องมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นด้วย เช่น กลไกการทำงานของรัฐจะต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ รัฐบาลจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย มีการควบคุมรัฐบาล ด้วยเงื่อนไขทางด้านสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางการค้า เป็นต้น

3. การเมืองที่โปร่งใสมากขึ้น

สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีระบบการเมืองที่โปร่งใสมากยิ่งขึ้น เนื่องจากอิทธิพลการค้าเสรีทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศไทยจะถูกกดดันให้ต้องแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันอย่างจริงจังมากขึ้น โดยเฉพาะการคอร์รัปชันในหมู่นักการเมืองและในระบบราชการ เพราะการคอร์รัปชันจะไปเพิ่มต้นทุนดำเนินการของธุรกิจ ทำให้นักลงทุนไม่กล้าเข้ามาลงทุน ผู้ประกอบการต่างประเทศไม่กล้าค้าขายด้วยการคอร์รัปชันจะถูกนำมาผูกโยงกับเงื่อนไขทางการค้าการลงทุน และเป็นสิ่งที่ประเทศคู่ค้าในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้ความสนใจ ประเทศไทยจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องปรับปรุงในเรื่องนี้นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแล้ว ปัจจัยเรื่องเทคโนโลยียังมีส่วนทำให้สื่อมวลชนและองค์กรประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานและขุดคุ้ยเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองได้มากขึ้น

ขณะเดียวกัน ขอกฎหมายจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบางส่วนได้สนับสนุนประเด็นนี้ด้วย อาทิ การให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ การให้ประชาชนมีสิทธิขอคำชี้แจงจากราชการก่อนที่รัฐจะลงมือดำเนินโครงการใด ๆ อันจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน การหามักการเมืองมีส่วนในหน่วยงานเอกชนใด ๆ การจัดตั้งหน่วยงานอิสระตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมือง

และดำรงตำแหน่งระดับสูงในราชการ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้ จะทำให้การทุจริตกระทำได้ยากลำบากขึ้น มีต้นทุนที่ต้องเสียมากขึ้น จึงอาจเป็นสาเหตุให้การเมืองในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะดำเนินการโดยโปร่งใสยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า

การคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของประเทศไทยในสวนที่แล้ว ทำให้ได้ทราบว่าจะมีแนวโน้มสำคัญเรื่องใดเกิดขึ้นได้บ้างในอนาคต เพื่อสามารถเตรียมพร้อมที่จะรับมือต่อสิ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นนี้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ภายของประเทศไทยในอนาคตที่ได้วิเคราะห์ไว้ ยังมีบางส่วนที่เป็นภาพไม่พึงประสงค์จะเกิดขึ้น ในบทนี้จึงเป็นการฉายภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า โดยทำการศึกษาอดีต วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และคาดการณ์ในอนาคต อีกทั้งเป็นการคิดต่อยอดจากภาพอนาคตประเทศไทยที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในส่วนที่ 2 รวมด้วยว่า มีภาพอนาคตใดที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม หรือสมควรปรับเปลี่ยน รวมทั้งจากการพิจารณาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) ซึ่งได้กล่าวถึงสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์อันได้แก่ ในด้านการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน นำมาใช้ในการสังเคราะห์ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์รวมด้วย

I. สังคมที่มีประสิทธิภาพ

ในโลกอนาคตที่มีความจำกัดในด้านทรัพยากร รวมทั้งการเปิดเสรีทำให้การแข่งขันระหว่างประเทศทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น การมีมาตรการการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังและยังต้องได้รับการแก้ไขปรับเปลี่ยน เช่น ปัญหาระบบราชการที่ขาดประสิทธิภาพ ปัญหาการศึกษาที่ไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้กับสังคม ฯลฯ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เราต้องสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพอย่างเร่งด่วน มิฉะนั้นเราจะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศที่มีความได้เปรียบทางด้านเทคโนโลยีเช่นประเทศที่พัฒนาแล้วต่าง ๆ ได้

สังคมที่มีประสิทธิภาพในที่นี้ให้ความหมายว่า สังคมที่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดได้จากสิ่งที่มีอยู่ในสังคม ทั้งจากคน ระบบ และสภาพแวดล้อม ในขณะที่มีการสูญเสียทรัพยากรในระบบให้น้อยที่สุด โดยสังคมที่มีประสิทธิภาพนั้นจะประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่

1. องค์ประกอบของคนในสังคมที่มีประสิทธิภาพ

กล่าวคือสมาชิกในสังคมมีลักษณะชีวิตที่เอื้อต่อความสำเร็จของประเทศ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น คนทำงาน

สามารถสร้างผลผลิต (productivity) หรือเกิดประสิทธิภาพในงาน เทียบเท่ากับประชาชนที่มีคุณภาพสูงสุดของประเทศอื่น ๆ ในโลก ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) รวมทั้งจากการวิจัยวิจัยทัศนัยของการศึกษาไทยในอนาคตที่เสนอให้มีการพัฒนาคุณภาพของคนไทย 4 กลุ่มคน อันได้แก่ กลุ่มประชากรในวัยแรงงาน กลุ่มประชากรในวัยเรียน กลุ่มครูและบุคลากรการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งกลุ่มประชาชนทั่วไปในประเทศ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2541: 25)

2. การมีระบบบริหารในสังคมที่มีประสิทธิภาพ

การมีระบบบริหารในสังคมที่มีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การมีระบบที่ใช้กฎหมายเป็นใหญ่ (rule of law) โดยที่ทั้งผู้วางระบบและผู้ใช้ระบบ ต่างเคารพกฎเกณฑ์และความถูกต้องตามกฎที่ได้รวมกันกำหนดขึ้นเป็นหลัก รวมทั้งมีระบบการคัดเลือกบุคลากรตามระบบคุณธรรม (merit system) โดยมุ่งเน้นการนำมาปรับใช้สำหรับทุก ๆ สถาบัน อาทิ ระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ระบบบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ ระบบบริหารองค์กรต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ระบบการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ และระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

II. สังคมที่มีความรู้เป็นฐานมีปัญญาเป็นแกนการพัฒนา

ปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการค้า การผลิต การศึกษา อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มผลิตภาพในการทำงานได้ ความรู้จึงเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนในอนาคต อย่างไรก็ตามการมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่คนในสังคมต้องมีปัญญาดูด้วย เพราะการมีเพียงความรู้มิได้เป็นหลักประกันว่าจะนำสังคมไปในทางดีหรือร้ายก็ได้ แต่หากผสมผสานกับปัญญา บุคคลนั้นจะสามารถใช้วิจารณญาณ ประยุกต์ใช้ความรู้ให้ถูกที่ ถูกเวลา ถูกคน ถูกสถานการณ์ ถูกโอกาสได้ สังคมไทยจะมุ่งไปสู่ความเจริญและดำเนินไปในทางที่ผิดพลาดน้อยกว่าที่ไม่ใช้ปัญญา

การเรียนรู้ด้วยปัญญาจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการเตรียมบุคลากรให้พร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ เพราะหากไม่พัฒนาให้คนของเราเป็นคนแห่งการเรียนรู้ เราจะเป็นประเทศที่บุคลากรในประเทศจมอยู่ภายใต้อดีต ตามปัจจุบันไม่ทัน และถูกลบออกจากความสำคัญของโลกอนาคตเมื่อไรก็ได้ โดยลักษณะที่สำคัญของสังคมที่มีความรู้เป็นฐาน อาทิ สังคมที่คนในประเทศทุกระดับมีความรู้ทัดเทียมกับคนระดับเดียวกันของนานาชาติ สังคมที่คนในประเทศมีโอกาสทางการเรียนรู้เท่าเทียมกัน สังคมที่คนในประเทศสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

และใช้ภาษาสากลได้ สังคมที่คนในประเทศมีค่านิยมรักการเรียนรู้ รักการคนควา รักความคิดสร้างสรรค์ และเป็นสังคมที่มีความสามารถในการปรับตัวได้ดีต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

III. สังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย

เนื่องจากกระแสเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนที่จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต แนวคิดในการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเกือบทุกประเทศทั่วโลก การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

สังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย หมายถึง ภายในสังคมใหญ่หรือที่เรียกว่า “ประเทศ” นั้น แม้ว่าจะประกอบไปด้วยชนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยจำนวนมากมาย แต่คนทุกคนแม้มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการแตกต่างทางด้านความคิด เชื้อชาติ ทัศนิกายของศาสนา ความเชื่อ ฐานะ อายุ วัฒนธรรม ประเพณี ก็สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีอิสระในการดำเนินชีวิตตามวิถีทางของตนเอง ไม่มีความขัดแย้งหรือรังเกียจเคียดชังระหว่างกัน เป็นสังคมที่คนมีหัวใจแห่งเสรีภาพไม่ปิดกั้นผู้อื่น และยินดีเปิดกว้างแม้กระทั่งความปรารถนาของชนกลุ่มน้อยที่จะแยกตัวออกจากรัฐเพื่อการปกครองตนเอง (เกรียงศักดิ์

เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542)

ในสังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลายนั้น ทุกคนที่อยู่ในแผ่นดินผืนดินไทยจะได้รับการปฏิบัติในฐานะมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันตามหลักสิทธิมนุษยชน

กฎหมายรัฐธรรมนูญต้องไม่ขัดแย้งกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทุกข้อต้องไม่ขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ประชาชนทุกคนต้องมีช่องทางเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานของตนจากรัฐในภาคปฏิบัติ

คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อให้สามารถเข้าใจการใช้สิทธิของตนได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งการเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนมีโอกาสพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

IV. สังคมที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม

จากสภาพความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทั่วโลก รวมทั้งการนำประเด็นทางสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขทางการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในประเทศที่เชื่อมโยงกับการใช้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประเด็นทางสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งจะมีผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวมทั้งในทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้าง

สังคมไทยให้เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ การที่คนในสังคมมีจิตสำนึกชอบด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน การสร้างสังคมไทยให้ปลอดจากมลภาวะ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีการบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศอย่างชาญฉลาด และรัฐคุณค่า

V. สังคมที่ภูมิใจในความเป็นไทย

ความเจริญรุดหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้วัฒนธรรมต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกสามารถที่จะถ่ายเทไปมาระหว่างกันได้โดยง่าย อาทิ วัฒนธรรมทุนนิยมตะวันตกที่กำลังแผ่ขยายไปปกคลุมทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจนำมาซึ่งการถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรม หรือประเด็นความขัดแย้งในเรื่องเอกลักษณ์ของชาติเกิดขึ้นตามมาได้ในอนาคต

การสร้างสังคมที่ภูมิใจในความเป็นไทยไม่ได้หมายความว่า ประเทศไทยมีความเป็นชาตินิยมจนไร้ออบเชต แต่ในที่นี้หมายถึง สังคมที่คนในสังคมมีความภาคภูมิใจและตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย อันเป็นเหตุให้ทุกคนมีจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกับประเทศของตน โดยยินดีที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมให้มีเสถียรภาพและเกิดการพัฒนายั่งยืนสู่คนรุ่นต่อไปได้ ทั้งความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย รวมทั้งความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

VI. สังคมที่เน้นชุมชนวิถี

จากการปฏิวัติการสื่อสารที่ถูกขับเคลื่อนด้วยเครือข่ายสารสนเทศที่ขยายตัวครอบคลุมทั่วทั้งโลก ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กระแสของความเป็นประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนก็เป็นสาเหตุสำคัญของการรวมกลุ่มประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป

ดังนั้นการสร้างสังคมชุมชนวิถีให้เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อการสร้างชุมชนที่แข็งแกร่ง โดยการสร้างให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการพึ่งพาการช่วยเหลือจากรัฐลงให้มากที่สุด ซึ่งการมีชุมชนที่แข็งแกร่งย่อมส่งผลให้สังคมมีความเข้มแข็งตามไปด้วยตามมาในที่สุด

VII. สังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม

แนวโน้มความเสื่อมทางคุณธรรมจริยธรรมที่อาจมีเพิ่มมากขึ้นในสังคมอนาคต อันเนื่องมาจากกระแสโลกที่เน้นหนักไปทางบริโภคนิยมมากขึ้น รวมทั้งการไหลบ่าข้อมูลข่าวสารและการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากต่างประเทศ เช่น ในด้านค่านิยมความคิดต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งผลดีผลเสีย โดยที่เราไม่สามารถจะกลับ

กรองได้หมด ดังนั้นการสร้างสรรค์สังคมที่พึงประสงค์ให้เป็นสังคมที่มีคุณธรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ไม่เช่นนั้นเราอาจถูกกระแสโลกพัดพาไปในทางที่เสื่อมทางศีลธรรมได้โดยง่าย

การพัฒนาสู่การเป็นสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนรากฐานกระบวนความคิดและค่านิยมของคนในสังคมให้ถูกต้อง โดยการวางรากฐานทางคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม มีการปฏิรูปคุณธรรมจริยธรรมของสังคมทั้งระบบ รวมทั้งการที่คนในสังคมรู้จักใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างถูกต้อง

การกำหนดภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์นี้ จึงเป็นการนำคนในสังคมก้าวไปสู่สังคมที่อบอุ่น มีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรระหว่างชุมชนและอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างประชาชาติต่าง ๆ ในสังคม เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งมั่นคง มีความทันสมัย ประชาชนรักการเรียนรู้ และวิสัยทัศน์ดังกล่าวจะกลายเป็นความจริงได้ หากคนทุกคนในสังคมร่วมกันตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ต้องแก้ไขในปัจจุบัน สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในด้านดี และด้านลบ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการวางแผนดำเนินการเพื่อเข้าสู่สังคมที่พร้อมบริบูรณ์สำหรับคนในสังคมไทยทุกคน

นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ตามมา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ให้กับหน่วยงาน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องได้วางแผนระยะยาวในการพัฒนาศักยภาพ และสร้างคนในชาติในด้านต่าง ๆ ต่อไป

บทที่ 5

คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์

การนำเสนอคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับภาพอนาคตของประเทศไทย ทั้งภาพที่จะเกิดขึ้นและภาพสังคมที่พึงประสงค์ ได้กำหนดกรอบการพิจารณาไว้ 5 มิติ อันได้แก่ (1) มิติด้านร่างกาย (2) มิติด้านจิตใจ (3) มิติด้านความรู้ (4) มิติด้านทักษะความสามารถ และ (5) มิติด้านลักษณะชีวิต

I. มิติด้านร่างกาย

ลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ในมิติด้านร่างกายได้แก่

1. พัฒนาการด้านร่างกายเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย

นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาวได้แบ่งกลุ่มการพัฒนาตามช่วงอายุ เพื่อประโยชน์ในการจัดบริการที่ตอบสนองพัฒนาการของเด็กและเยาวชนแต่ละวัย โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงวัย ได้แก่ กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี กลุ่มเด็กอายุ 6-14 ปี และกลุ่มเยาวชนอายุ 15-25 ปี โดยพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยจะมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมพัฒนา

การในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านน้ำหนัก ส่วนสูง และสุขอนามัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านสุขภาพร่างกาย ที่แตกต่างกันออกไป (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545 : 26 - 29)

2. พัฒนาการด้านสติปัญญาเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย

คนไทยควรมีการพัฒนาสมองและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัย 3 ปีแรก ที่สมองจะมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของการสร้างเซลล์สมองและการเชื่อมโครงข่ายของเซลล์สมองอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การพัฒนาสติปัญญาของเด็กในวัยตั้งแต่ก่อนคลอดจนถึงอายุ 3 ปีจึงเป็นช่วงเวลาสำคัญในการพัฒนาสมองและสติปัญญาได้ดีที่สุด (คັນสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544:15-18) หลังจากนั้นจึงเป็นการพัฒนาสติปัญญาความคิดในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย อาทิ การพัฒนาความคิดเชิงเปรียบเทียบและการใช้เหตุผลในช่วงอายุ 4-7 ปี การขยายขอบข่ายทางความคิดและสติปัญญาออกไปมากยิ่งขึ้นในช่วงวัย 6-13 ปี เพื่อการรองรับการเรียนรู้พื้นฐานต่าง ๆ อันเป็นการวางรากฐานทางการศึกษาที่สำคัญของชีวิต รวมถึงการพัฒนาสติปัญญาในการใช้เหตุผลที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและการพัฒนาความคิดเชิงนามธรรมซึ่งจะเริ่มพัฒนามากขึ้นในช่วงวัย 12 -25 ปี (ศรีเรือน

แกว่งวาล, 2545) นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการพัฒนาในด้าน การใช้สมองซีกขวาและซีกซ้ายอย่างสมดุลในทุกช่วงวัย เพื่อให้สมองได้รับการขยายศักยภาพอย่างเต็มที่ด้วยเช่นกัน

3. มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย

การที่คนไทยควรมีสุขภาพอนามัยที่ดีหมายถึง การที่คนไทยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยเกิดจากการสร้างสภาวะที่ดี สุขภาพเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวมทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่น ๆ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข นับตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดาผ่านการเจริญเติบโตในแต่ละช่วงวัย และดำเนินชีวิตอยู่จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งยังประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า

เหตุผลสำคัญที่คนไทยควรมีลักษณะดังกล่าวคือ

1) เพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาสุขภาพของประชากรไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

กระแสการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่โลกยุคใหม่ในอนาคต ได้ส่งผลกระทบต่อมิติในด้านสุขภาพร่างกายของเราในหลายแง่มุมดังที่ จันทรเพ็ญ ชูประภาวรรณ (2543: 314) ได้กล่าวถึง ปัญหาสุขภาพของประชากรไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นใน

อนาคตอันได้แก่

...โรคติดเชื้อที่เกิดจากเชื้อที่ดื้อยาและอาจมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อชนิดใหม่ ๆ จากทวีปหรือภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก เนื่องจากการคมนาคมขนส่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว และเชื่อมต่อกันจากทั่วทุกมุมโลก

...โรคที่เกี่ยวกับพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากการแพร่กระจายของค่านิยมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาทั้งด้านบวกและด้านลบ อาทิ ค่านิยมทางเพศที่ไม่ถูกต้อง วัฒนธรรมในการบริโภคอาหารจากตะวันตก รวมทั้งสภาพความตึงเครียดที่ได้รับจากการแข่งขันที่รุนแรง ปัจจุบันดังกล่าวส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการบริโภค และการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น การทานอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ประกอบไปด้วยไขมันในปริมาณที่สูง แทนอาหารไทยที่ประกอบไปด้วยกากใยและคุณค่าทางโภชนาการที่สูงกว่า การขาดการออกกำลังกายอันเนื่องมาจากภารกิจงานที่รัดตัว การใช้ยาเสพติดเป็นวิธีการคลายเครียดและหนีจากปัญหาที่เกิดขึ้น การมีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศอย่างเสรี ฯลฯ ส่งผลให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดในสมอง โรคหัวใจขาดเลือด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง มะเร็ง รวมทั้งโรคเอดส์ โรคทางจิตประสาท โรคซึมเศร้า โรคอ้วน เป็นต้น

...โรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและมลพิษ

ต่าง ๆ จากสภาพความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการขยายตัวของสภาพความเป็นเมืองที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอย่างขาดการวางแผน ที่รอบคอบรัดกุมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่งผลให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น โรคภูมิแพ้ หอบ หืด โรคทางเดินหายใจ โรคที่เกิดจากการปนเปื้อนของสารพิษในอาหาร เป็นต้น

ดังนั้นการเตรียมการรับมือกับสภาพโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นมานั้นจึงเป็นเรื่องที่เราต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญอย่างจริงจัง

2) เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการแข่งขันที่รุนแรงในระดับนานาชาติ

ในยุคที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงและการเคลื่อนเข้าสู่สังคมแห่งประสิทธิภาพ ประชากรในสังคมจึงจำเป็นที่จะเป็น ผู้ที่มีประสิทธิภาพตามไปด้วยเช่นกัน สุขภาพร่างกายและสติปัญญาที่แข็งแรงสมบูรณ์ย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี นอกจากนี้ ประชากรที่มีสุขภาพดียังช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่สำคัญสุขภาพร่างกายและสติปัญญาที่สมบูรณ์ ย่อมช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้สูงมากยิ่งขึ้นตามมา

3) การปฏิรูประบบสุขภาพในประเทศไทย

ขบวนการปฏิรูประบบสุขภาพในประเทศไทย นับได้ว่าเป็น

ปัจจัยสำคัญที่มีวัตถุประสงค์ให้คนไทยมีสุขภาพดีถ้วนหน้า หากประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ ย่อมช่วยแก้ไขที่ต้นตอของปัญหาจริง ๆ อาทิ การปฏิรูปในเรื่องความคิดในการดูแลรักษาสุขภาพตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการมีโภชนาการที่ดี และการมีสุขอนามัยที่ดีในการดำรงชีวิตโดยมุ่งเน้นในยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อสร้างสุขภาพที่ดีมากกว่ามุ่งที่จะซ่อมสุขภาพที่เสียไปแล้ว ควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบโครงสร้าง กลไก มาตรการ กติกาต่าง ๆ ในสังคมเพื่อให้เอื้อต่อการสร้างสุขภาพที่ดีอย่างกว้างขวางได้จริง โดยมีการจัดทำ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ เพื่อที่จะกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ โดยสาระหลักจะประกอบไปด้วยการกำหนดปรัชญา หลักการ เครื่องมือ มาตรการ เงื่อนไข สำคัญต่าง ๆ ของระบบสุขภาพ เช่น การกำหนดว่า “สุขภาพเป็นเป้าหมายสูงสุดของชุมชนและสังคม เป็นทั้งอุดมการณ์ และหลักประกันความมั่นคงแห่งชาติ” เป็นต้น

II. มิติด้านจิตใจ

ไม่เพียงแต่ด้านร่างกายเท่านั้น คนไทยในอนาคตควรได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะในมิติด้านจิตใจอย่างเหมาะสมด้วยอันได้แก่

1. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี

คนไทยในอนาคตควรเป็นผู้ที่รู้จักอารมณ์ของตนเอง (Knowing one's emotions) สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาว่า ตนเองรู้สึกอย่างไร และสามารถรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ของตนที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาได้ดี รวมทั้งสามารถจัดการกับสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (Managing emotions) เช่น การระงับอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งการขจัดความวิตกกังวล วุ่นวายใจ ออกไปได้ สามารถที่จะสร้างแรงจูงใจให้ตนเองได้ (Motivating oneself) (Daniel Goleman, 1988)

นอกจากนี้ คนไทยยังควรเป็นผู้ที่รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งหมายถึง การมีความสามารถในการมองชีวิตอย่างเข้าใจ รู้ว่าคุณค่าของตนนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งใด โดยให้คุณค่าที่ภายในจิตใจ มากกว่าการวัดคุณค่าภายนอกที่ทรัพย์สิน เงินทอง รูปร่างหน้าตา ความสามารถ การมีการศึกษา การมีอำนาจ เชื้อชาติ ฯลฯ ตามค่านิยมที่สังคมใช้วัดเท่านั้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539: 75)

2. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองได้ดีย่อมมีแนวโน้มที่จะเข้าใจผู้อื่นได้ดีเช่นกัน ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น สามารถปรับอารมณ์ของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของบุคคลต่าง ๆ เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้าง

ความร่วมมือ สร้างพลังร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตลอดจนสามารถบริหารความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้สามารถยุติลงได้ด้วยดี

3. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจสถานการณ์ สภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีจะสามารถปรับตัวตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ สามารถที่จะเผชิญและควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ไม่เป็นผู้ที่มีอารมณ์แปรปรวนตามสถานการณ์ ไม่เกิดความขัดข้องใจในภาวะที่เปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะทั้ง 3 ประการเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับอนาคต เนื่องจากสภาพสังคมในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กอปรกับมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ตั้งแต่เวทีการแข่งขันทางการค้าในระดับโลก ลงมาสู่ระดับย่อยในชีวิตประจำวันของคน ไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะการแข่งขันทางการศึกษา การแข่งขันกันในการทำงาน นอกจากนี้กระแสวัตถุนิยม (Materialism) ที่สังคมมักใช้เป็นตัวกำหนดคุณค่าของความเป็นคน โดยถือทรัพย์สินเงินทอง เกียรติยศชื่อเสียง เป็นเป้าหมายหลักในชีวิต เห็นคุณค่าคนที่เปลือกนอกมากกว่าคุณค่าความดีงามภายใน รวมทั้งการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่นิยมความเป็นปัจเจกสูงต่างคนต่างอยู่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ในโลกอนาคตอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนยากที่จะปรับตัวตามได้ทัน ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมในอนาคตเต็มไปด้วยความตึงเครียด ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนผู้ป่วยทางจิตที่มีแนวโน้มเพิ่มทวีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี ไม่ว่าจะเป็นโรคประสาท โรคเครียด โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า รวมทั้งอัตราการฆ่าตัวตายที่เพิ่มมากขึ้นถึงเกือบสองเท่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ, 2543: 307; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: 2-13)

นอกจากนี้ สภาพความล่มสลายของครอบครัวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะเรื่องการหย่าร้าง จากสถิติของกรมการปกครองพบว่า ภายในระยะเวลาเพียง 10 ปี นับจากปี พ.ศ. 2532 ถึงปี 2542 มีจำนวนผู้หย่าร้างเพิ่มสูงขึ้นถึง 50% และการทอดทิ้งถิ่นฐานอันเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่แหล่งงานและความเจริญในเมืองใหญ่ สิ่งเหล่านี้นับเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว ลูกที่เกิดมาโดยปราศจากพ่อหรือแม่อบรมเลี้ยงดู การถูกทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญในการสร้างปมปัญหาให้กับผู้คนในสังคมอนาคตได้มากขึ้น

ดังนั้นการเตรียมพร้อมในการสร้างคนให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีภาวะจิตใจและอารมณ์ที่เข้มแข็ง โดยการสร้างผู้ที่สามารถรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์และสภาพ

แวดล้อมต่าง ๆ อย่างดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับอนาคตที่จะมาถึง

III. มิติด้านความรู้

1. รู้อย่างลึกซึ่งถึงแก่นสาระของวิชา

การรู้อย่างลึกซึ่งในแก่นสาระของวิชา หมายถึง การมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเบื้องหลัง หลักการ และองค์ความรู้ที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษาหรือเรียนรู้อมา และสามารถก้าวตามทันพัฒนาการในปัจจุบันขององค์ความรู้ในเรื่องนั้น จนทราบว่ามีการพัฒนาไปในทิศทางใดและมีขอบเขตพรมแดนความรู้เพียงใด และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543: 57)

มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้คนไทยในอนาคตจำเป็นต้องมีความรู้อย่างลึกซึ่งถึงแก่นสาระของวิชา

1) สังคมในอนาคตก้าวสู่สังคมแห่งความรู้

การเชื่อมโยงถึงกันของสารสนเทศต่าง ๆ ในโลกทำให้การผลิตองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นทั้งแรงกดดันและโอกาสที่ทำให้คนไทยในสังคมไทยมุ่งสนใจการเรียนรู้มากขึ้น จึงจำเป็นที่คนไทยในอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่รู้ลึก รู้จริง สามารถรู้เท่าทันความรู้เรื่องเดียวกันในประเทศอื่นสามารถใช้ความรู้มาพัฒนาตนเองพัฒนาองค์กรให้

กำหนด ตลอดจนการใช้ความรู้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศและสังคมไทยต่อไป

2) สภาพทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจบนฐานความรู้และเทคโนโลยีขั้นสูง

เดิมทีโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นแบบที่พึ่งพาแรงงานเข้มข้นและวัตถุดิบราคาถูกในการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่ในอนาคตประเทศไทยจะถูกกดดันให้ต้องปรับตัวไปสู่เศรษฐกิจที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีขั้นสูงมากขึ้น ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมมีความต้องการผู้มีความรู้ความสามารถในแต่ละเรื่อง และสามารถนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้หรือเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือจะมีแนวโน้มว่างงาน เพราะมีคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการของภาคการผลิต ดังนั้น เราจำเป็นต้องพัฒนาคนไทยในอนาคตให้มีความรู้ที่ลึกซึ้งและเชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองศึกษามาอย่างแท้จริง

3) สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มจะเกิดเพิ่มขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น

ทำให้สังคมไทยในอนาคตต้องการผู้มีความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นผู้รู้จริงและรู้ลึก เพื่อสามารถนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาประยุกต์แก้ไขปัญหานั้นในวันจะทวีความรุนแรงและยากมากขึ้นได้ เฉพาะผู้ที่มีความรู้อย่างลึกซึ้ง มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เท่านั้น จึงจะนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

สมกับบริบทและความต้องการ

4) การสร้างทุนทางสังคม

ความต้องการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความ
ร่วมสมัยและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ อันเป็นเป้าหมายหนึ่ง
ของภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต เพื่อให้เรายังสามารถ
รักษาลักษณะเฉพาะของประเทศ ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของเอกลักษณ์
ที่เป็นจุดแข็งของประเทศ โดยไม่แยกส่วนและผันการเปลี่ยนแปลง
ของโลกอนาคตที่จะมาถึงได้ สังคมไทยในอนาคตจึงจำเป็น
จะต้องสร้างคนที่มีลักษณะของผู้มีความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ
ให้มีความสามารถในการใช้องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ตนเองเชี่ยวชาญ
ร่วมกับความรู้เฉพาะอันเกิดจากการสะสมและถ่ายทอดสืบเนื่องกัน
มาจากท้องถิ่น เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ให้เกิด
ประโยชน์และพัฒนาเป็นทุนทางสังคมต่อไปได้

ดังนั้น คนที่พึงประสงค์ในอนาคตจะต้องเป็นผู้มีความรู้จริง
รู้ลึก และตามทันกับความก้าวหน้าของวิทยาการในสาขาที่
ตนเองมีความถนัด สนใจ หรือที่ได้รับการศึกษามากเพียงพอ
จนสามารถนำมาใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้อง
กับ พิณสุดา สิริธวัชศรี (2540: 138) ที่กล่าวว่า ควรปลูก
ฝังและพัฒนาให้ผู้เรียน เป็นผู้รู้ลึก รู้จริงในสาขานั้นจนสามารถนำ
ความรู้ที่ได้รับไปก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน
สังคม ประเทศชาติ และนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครอบด้านเชิงสหวิทยาการ

ครอบด้านเชิงสหวิทยาการ หมายถึง การมีความรู้และความเข้าใจในองค์ความรู้ด้านอื่นนอกเหนือจากสาขาวิชาหลักหรือสิ่งที่ตนเองเชี่ยวชาญ และรวมถึงการมีความรอบรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของชุมชน สังคม และโลกได้อย่างเท่าทัน โดยการครอบนี้อยู่ในขอบข่ายที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ การทำงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลนั้น ๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543: 57)

มีเหตุผลหลายประการที่ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่สังคมไทยต้องการคนที่ครอบเชิงสหวิทยาการ

1) สภาพของสังคมที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และมีความซับซ้อนมากขึ้นทุกขณะ

การเปิดเสรีทางการค้า การเชื่อมโยงของข้อมูลข่าวสารผ่านระบบสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ การมีความสัมพันธ์ทางการเมืองระดับประเทศต่อประเทศ ฯลฯ ส่งผลให้ปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือการเมือง ฯลฯ มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น เมื่อมีการปรับเปลี่ยนปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ทำให้การจัดการกับปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่สามารถใช้ความรู้เพียงเรื่องเดียวได้ จำเป็นต้องใช้ความรู้ในหลากหลายมุมมองร่วมกัน เพื่อให้สามารถดำเนินการในเรื่อง

ต่าง ๆ อย่างรอบคอบ และเกิดผลดีสูงสุดต่อภาพรวมในทุกด้าน

2) สังคมแห่งความรู้

ในอนาคตการที่สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คนแสวงหาความรู้มากขึ้น การศึกษาเรียนรู้กลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทุกคน การทำให้คนไทยมีความรู้รอบด้านจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ นั่น คนที่พึงประสงค์ในอนาคตจึงควรมีความรู้รอบรู้ กว้างในเชิงสหวิทยาการ

3) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลก

ทำให้คนไทยควรรู้กว้างขวางรอบด้าน เพื่อจะสามารถปรับตัวและตัดสินใจเลือกรับวัฒนธรรมที่เข้ามาในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง ๆ จากวัฒนธรรมไทย เพื่อสามารถสร้างสัมพันธ์ หรือทำงานร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมได้อย่างดี

4) สังคมที่มีประสิทธิภาพ

การที่สังคมไทยมีเป้าประสงค์ในการเป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นที่คนในสังคมจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้รอบด้านในเชิงสหวิทยาการ เพื่อจะสามารถประยุกต์ใช้และบูรณาการความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อสร้างและพัฒนาให้เกิดผลผลิต ตลอดจนการใช้ความรู้ในเชิงสหวิทยาการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมอีกด้วย

โดยสรุป คนที่พึงประสงค์ในอนาคตนั้นจะต้องเป็นผู้ที่รอบด้านในเชิงสหวิทยาการในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

ทั้งการรู้จักสังคม ชุมชนท้องถิ่น รู้จักโลก ตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ฯลฯ ลักษณะของประชากรที่เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ (mature) จนถึงขั้นที่เรียกว่าเป็นผู้ที่มีความเจริญหรือมีคุณภาพดี จึงควรมีความรู้หลากหลายด้าน คือ ด้านสังคมวิทยา วัฒนธรรม จิตวิทยา มนุษยสัมพันธ์ และจริยศาสตร์ นอกเหนือไปจาก ความรู้ และทักษะอื่น ๆ (รัชนีกร เศรษฐโชติ, 2532: 75)

3. รู้ไกลไปถึงอนาคต

รู้ไกลไปถึงอนาคต หมายถึง การมีความรู้และความสามารถในการคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถมองออกไปในอนาคตว่า มีแนวโน้มว่าจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อเราอย่างไรในอนาคตทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเตรียมตัวพร้อมเข้าสู่อนาคตได้ตั้งแต่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจาก

1) ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ

ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการสมัยใหม่ ตลอดจนการแพร่กระจายของข่าวสารสารสนเทศที่มากมาย ส่งผลให้โลกในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีด้านการแพทย์ ด้านพันธุวิศวกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมในอนาคต

อย่างมาก ตัวอย่างของผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดจาก e-commerce และ GMOs เป็นเพียงตัวอย่างของผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อม แนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรมที่ส่งผลเชื่อมโยงเข้ามาในประเทศไทยอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ สภาพการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเช่นนี้ หากคนไทยไม่รู้จักการคาดการณ์ล่วงหน้า ขาดความรู้เชิงอนาคต จะทำให้เราสนใจเพียงปัจจุบันและขาดการเตรียมพร้อมล่วงหน้าเพื่อรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถตั้งตัวหรือปรับตัวได้ทันเมื่ออนาคตนั้นมาถึง

2) ปัจจัยด้านการแข่งขัน

ในอนาคตสภาพการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศ ที่รุนแรงขึ้น ทั้งด้านการค้า การลงทุน การศึกษา การงานอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ ทำให้คนที่พึงประสงค์ในอนาคตจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ไกลไปถึงอนาคต ทั้งนี้เพื่อจะคาดการณ์อนาคตได้ เพื่อเตรียมตัวและพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการแข่งขันได้

3) สังคมที่มีประสิทธิภาพ

การที่ทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศร่อยหรอและเสื่อมลงไปทุกขณะ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถสร้างขึ้นมาทดแทนได้ ทำให้คนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคาดการณ์ไปในอนาคต สามารถวางแผนเตรียมการรองรับสภาวะต่าง ๆ ท่ามกลางความจำกัด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จากอนาคตที่จะมาถึง

อันจะช่วยสนับสนุนให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งประสิทธิภาพได้

IV. มิติด้านทักษะความสามารถ

---

1. ทักษะด้านการคิด

ทักษะด้านการคิด หมายถึง ความสามารถในการคิดเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้

การที่คนในอนาคตจำเป็นต้องเป็นผู้มีความสามารถทางด้าน การคิดนั้น มีเหตุผลหรือสภาพใ้มนำดว้กันหลายประการได้แก่

1) ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ

ความเจริญก้าวหน้าด้านข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดการกระจายและการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกเข้ามาสู่สังคมไทย คนที่พึงประสงค์ในอนาคตจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีทักษะการคิด เพื่อให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างมากมาย มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและเกิดประโยชน์ต่อสังคมได้

2) การก้าวเข้าสู่สังคมแห่งความรู้

ในอนาคตสังคมจะก้าวเข้าสู่สังคมแห่งความรู้ ผู้คนในสังคมมีระดับการศึกษาและความรู้เพิ่มจำนวนขึ้น สังคมไทยในอนาคตต้องการคนที่มีทักษะการคิดเพื่อนำความรู้ที่มีในสังคม

มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งเพื่อนำความรู้จากต่างประเทศ มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทเฉพาะของสังคมไทย ตลอดจนสามารถพัฒนาต่อยอดความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรมให้กับสังคมไทย จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องทำให้คนไทยมีทักษะความสามารถในการคิด อาทิ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดประยุกต์ และคิดสร้างสรรค์

3) ปัจจัยด้านการแข่งขัน

การแข่งขันที่มีสภาพความรุนแรงของการแข่งขันเพิ่มขึ้น ทั้งใน ระดับระหว่างปัจเจกชน ระหว่างองค์กร หรือระหว่างประเทศ อีกทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงทุกส่วนของโลกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการขยายขอบเขตการแข่งขันจากระดับบุคคล ไปสู่ระดับองค์กร ระดับประเทศ และระดับโลก ในที่สุด ความอยู่รอดอย่างดีขององค์กรและประเทศในสังคมอนาคตจึงขึ้นกับความสามารถในการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สังคมในอนาคตจึงต้องการผู้ที่มีทักษะในการคิดเพื่อพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ต่าง ๆ ในมุมมองใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์ อันมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการได้

4) กระแสแนวคิดและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลกที่เข้ามาสู่ประเทศไทย เช่น

อนาคตสังคมไทยมีความเป็นสากลมากขึ้น อันเนื่องมาจากกระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลกที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ประเด็น

ร่วมสมัยในสังคมอนาคต อาทิ การโคลนนิ่ง การทำแท้งโดยถูกกฎหมาย การดัดแปลงพันธุกรรม กระแสแนวคิดหลังสมัยใหม่ (postmodernism) ที่ยึดปัจเจกชนเป็นศูนย์กลาง ไม่สนใจรูปแบบของสังคม ได้ส่งอิทธิพลต่อประเทศไทยอย่างกว้างขวางผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โฆษณา แฟชั่น ภาพยนตร์ สีนค้ำ ฯลฯ ซึ่งจะยิ่งเข้ามามากขึ้นในอนาคตผ่านเครือข่ายสารสนเทศ และปฏิสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ สังคมไทยต้องการทักษะในการคิดเพื่อสามารถเลือกรับและปรับใช้สิ่งเหล่านี้ ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยมากที่สุด และหลีกเลี่ยงผลเสียต่าง ๆ ที่จะตามมา สังคมไทยจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการคิดเพื่อการเลือกรับและเลือกใช้สิ่งใหม่ ๆ อย่างเหมาะสม มิใช่การลอกเลียนแบบโดยปราศจากการประยุกต์ใช้ หรือการทำตามแฟชั่นเท่านั้นโดยมิได้พิจารณาถึงผลเสียที่จะเกิดตามมา

5) ความซับซ้อนของปัญหาสังคมในอนาคต

สภาพปัญหาที่มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ทั้งปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา ฯลฯ ส่งผลให้สังคมไทยต้องการคนที่คิดเป็นและรู้จักคิด เข้ามามีส่วนในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาเหล่านี้ เช่น มีทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อหาทางแก้ปัญหา มีทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหารากปัญหาที่แท้จริง การคิดสังเคราะห์ข้อมูล การคิดประยุกต์ใช้ความรู้ในเชิงสหวิทยาการเพื่อแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ในการหาทางออกให้กับปัญหานั้น ๆ เป็นต้น

6) ปัจจัยด้านวิกฤตคุณธรรมจริยธรรม

วิกฤตคุณธรรมจริยธรรมในสังคมที่เกิดขึ้นในอนาคตส่งผลให้คนที่พึงประสงค์ในอนาคตจำเป็นต้องรู้จักคิด ควบคุมกับการมีสติในการตัดสินใจมากขึ้น เพื่อสามารถวินิจฉัยแยกแยะสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถคิดวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี

7) การสร้างสังคมที่พึงประสงค์เป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพ

การไปสู่สังคมที่มีคุณภาพนั้น จำเป็นที่คนในสังคมจะต้องคิดเป็น เช่น คิดสร้างสรรค์ผลงาน คิดเชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงาน บริหารจัดการระบบต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ การคิดประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีอยู่อย่างมากมาย การประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวมได้เป็นต้น

8) การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์กับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ความต้องการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความร่วมสมัยและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งนับเป็นการสร้างทุนทางสังคมที่สำคัญ และเป็นเป้าหมายหนึ่งของภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต เพื่อให้เรายังสามารถรักษาเอกลักษณ์ของประเทศไทย โดยตั้งอยู่บนฐานของจุดแข็งของประเทศ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ การที่คนไทยส่วนหนึ่งขาดการคิดพิจารณา

อย่างรอบคอบ ในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง และ อิทธิพลจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการละทิ้งและสูญหายของ ความรู้และทุนทางสังคมของท้องถิ่น สังคมไทยจึงต้องการผู้ที่มีความสามารถทางด้านการคิดประยุกต์และบูรณาการความรู้ใน ศาสตร์สาขาสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เราสามารถยืนอยู่ในเวทีโลกได้บนฐานลักษณะเฉพาะ ของความเป็นไทยที่มีความร่วมสมัย

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้สังคมไทย ในอนาคต ต้องการผู้ที่มีความสามารถในการคิดหรือทักษะในการ คิดอย่างมาก คนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตควรมีคุณลักษณะ “คิดเป็น” ใน 10 ลักษณะ ได้แก่ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดวิพากษ์ คิดประยุกต์ คิดเปรียบเทียบ คิดบูรณาการ คิดเชิง มโนทัศน์ คิดเชิงกลยุทธ์ คิดเชิงอนาคต และคิดสร้างสรรค์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2540: 141-148) เพื่อสามารถจะเผชิญ กับปัญหา ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในยุคอนาคตได้อย่างเท่าทัน และประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่ได้กำหนดลักษณะของบุคคลที่พึงปรารถนาอันเป็นผลผลิตของ การศึกษาที่เหมาะสมกับยุคสมัยว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ 4 ประการ และในประการหนึ่งคือ ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ คือ มีความ สามารถที่จะสร้างสรรค์ให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและความรู้ เพื่อสามารถยกระดับ คุณภาพชีวิตของตนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

(ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2540: 14)

หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาคนไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้และได้มีการกำหนดให้คนไทยในอนาคตต้องเป็นที่รู้จักคิด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2540: 3) ยังได้กำหนดคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คือ การที่เด็กและเยาวชนเป็นคนรู้จักคิด ไม่มั่งมาย รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิด และพัฒนาการคิดอย่างต่อเนื่อง กรมวิชาการ (2541: 9) ได้ทำการศึกษาถึงคุณลักษณะของพลโลกในอนาคตว่าควรมีลักษณะอย่างหนึ่งคือ สามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และเป็นระบบ สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันได้ มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล สร้างความเข้าใจ มีทักษะการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ รู้วิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีเหตุผล

เช่นเดียวกัน ในนโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554) ได้กำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ไว้เพื่อเป็นเกณฑ์วัดเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาว่า ต้องรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รอบคอบ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้จักคิดริเริ่ม วิจัย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (ไสว มาลาทอง, 2542: 1) คนไทยต้องมีทักษะที่สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ คือ รู้จักคิดวิเคราะห์

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันต้องรู้จักเชื่อมโยงความคิดสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาของไทย (รุ่ง แก้วแดง, 2542: 57)

จากการวิเคราะห์งานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชีวิตในแนวอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และแนวโน้มของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่นั้น ได้มีการกำหนดคุณภาพของคนไทยที่พึงปรารถนา ประการหนึ่งว่า คนจะต้องคิดเป็น ซึ่งในที่นี้หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดประเมิน คิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างถูกต้อง (โยนิโสมนสิการ) (สมาคม นักเรียนทุนรัฐบาลไทย, 2540: 130-131) นอกจากนี้ นายศรี สุพรศิลป์ชัย ได้กล่าวถึงพฤติกรรมหลักและทักษะชีวิตที่จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อสุขภาพไวหลายประการ อาทิ ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและบริหารข้อมูลข่าวสาร (สำนักพัฒนาการพลศึกษา สุขภาพ และนันทนาการ, 2541: 92)

2. ทักษะการสื่อสาร

ทักษะการสื่อสารในที่นี้ครอบคลุมถึงทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 19)

ทักษะการฟัง หมายถึง ความสามารถในการจับประเด็นใจความหลักจากสิ่งที่ฟังได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน รวมถึงการมีมารยาทการฟังในโอกาสต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามมารยาทของสังคม

ให้ความสำคัญในการรับฟังผู้อื่นและมีใจกว้างพอในการฟังผู้อื่นด้วย

ทักษะการพูด หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยการพูดที่มีความชัดเจน สั้นกระชับ ตรงประเด็น ครบถ้วน มีความน่าดึงดูดหรือน่าสนใจ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ใช้คำพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะ รวมถึงการมีบุคลิกภาพในการพูดที่ดี สามารถใช้เสียงและถ้อยคำในการพูดอย่างมั่นใจ

ทักษะการอ่าน หมายถึง ความสามารถในการรับสารด้วยการอ่านจากสื่อต่าง ๆ ได้ โดยสามารถจับใจความได้รวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถเลือกอ่านข้อมูลที่มีเป็นจำนวนมากอย่างชาญฉลาด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่านได้

ทักษะการเขียน หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยวิธีการเขียน ได้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ มีสำนวนภาษาถูกต้อง มีเหตุผล และลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ ที่สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน

ทักษะทั้ง 4 ประการมีความสำคัญต่อคนไทยในอนาคต เนื่องจาก

1) การแข่งขันรุนแรงขึ้นทุกด้านในสังคมอนาคต

โลกการแข่งขันต้องการคนที่มีประสิทธิภาพ และสมรรถนะในการปรับตัวสูง ผู้คนต้องดำเนินชีวิตด้วยความเร่งรีบ รวดเร็ว ผู้คนจึงจำเป็นต้องสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งมีความรวดเร็ว ถูกต้อง สั้นกระชับ และชัดเจน ผู้ที่สามารถสื่อสารได้ดีทั้งการฟัง การพูด การเขียน และการอ่านจะมีความได้เปรียบ

เพราะสามารถเลือกรับข้อมูลที่จำเป็นและมีประโยชน์ได้รวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น สามารถสื่อสารสิ่งที่ต้องการได้อย่างชัดเจน น่าสนใจ จนสามารถโน้มน้าวผู้อื่นได้ ซึ่งจะเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จได้ในสภาพการแข่งขันที่รุนแรง

2) สังคมข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้คนไทยในอนาคตเชื่อมโยงเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทั่วโลก ข้อมูลจำนวนมากจะไหลบ่าเข้ามายังสังคมไทย คนในยุคหน้าจึงจำเป็นต้องรู้จักเลือกรับสารให้เป็น รู้จักฟังและอ่านอย่างชาญฉลาด สามารถเลือกรับข้อมูลที่จำเป็นและเป็นประโยชน์และคัดข้อมูลขยะที่ไม่จำเป็นทิ้งไป ทั้งนี้เพื่อจะสามารถรับ และสื่อสารความรู้ออกไปให้เกิดประโยชน์กับสังคมได้

3) สังคมไทยที่พึงประสงค์ เป็นสังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะนำมาซึ่งเอกภาพในความหลากหลาย ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคนต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรม ต่างความคิด ต่างจิตต่างใจ

4) สังคมไทยที่พึงประสงค์ เป็นสังคมที่เน้นชุมชนวิถี

การรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกันในอนาคตมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างชุมชนให้แข็งแกร่ง ชุมชนจะเข้มแข็งได้จำเป็นที่คนในชุมชนต้องมี

ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถรวมใจคนในกลุ่มหรือในชุมชนนั้นให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มได้ยิ่งขึ้น

3. ทักษะภาษาต่างประเทศ

ทักษะภาษาต่างประเทศ หมายถึง ความสามารถในการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ ที่จำเป็น ได้อย่างคล่องแคล่ว ชัดเจน ถูกต้อง มีกาลเทศะ และความเหมาะสม

ปัจจัยที่ส่งผลให้คนไทยในอนาคตจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญ ในภาษาต่างประเทศยิ่งขึ้น ได้แก่

1) ปัจจัยด้านการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ในโลกเชื่อมโยงถึงกันด้วยเครือข่ายในด้านการค้า การเงิน การลงทุนในระดับภูมิภาค จนถึงระดับโลก สภาพการเชื่อมโยงทางการเมือง การศึกษา ความรู้ แนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่างภาษา จะมีมากขึ้น การที่คนไทยมีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษากลางที่ในประเทศต่าง ๆ นิยมใช้ จะช่วยให้การติดต่อสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ และการเจรจาต่อรองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ

ความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้การแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลก เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย รวดเร็ว

ข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างมากมาย อาจมีทั้งข้อมูลที่ดีมีประโยชน์ และข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์ทั้งยังอาจส่งผลในทางลบ ทักษะ ภาษาต่างประเทศจะช่วยให้คนไทยสามารถเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้มากตามความต้องการ โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารจากระบบอินเทอร์เน็ต ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ต่างประเทศ เป็นต้น

3) สังคมที่มีความรู้เป็นฐาน

ความต้องการในการสร้าง การพัฒนา และการถ่ายโอนองค์ความรู้จึงมีความสำคัญ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ จะช่วยให้คนไทยในอนาคตสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ทั่วโลกได้โดยสะดวก ไม่จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนการแปลซึ่งอาจเกิดความผิดพลาด อีกทั้งไม่ทันกับเวลาและความต้องการทันท่วงที

4) ปัจจัยด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

การทำธุรกิจที่เชื่อมโยงกับต่างประเทศทำให้ภาษาต่างประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารและการเจรจาต่อรองทางการค้า นอกจากนี้ ในอนาคตสภาพการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วและมีราคาที่ถูกลงเมื่อเทียบกับรายได้ของประชากร การอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยเป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นผลให้คนไทยต้องสามารถสื่อสารภาษาสากลได้ เพื่อเอื้อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกับชาวต่างชาติ ผู้ที่มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดีจะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต และโดย

เฉพาะภาคธุรกิจบริการของไทย เช่น การท่องเที่ยว การโรงแรม ที่มีผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ ย่อมต้องการคนที่มีความรู้ภาษาต่างประเทศ ส่วนแรงงานที่ไม่มีความรู้ภาษาต่างประเทศจะประสบความยากลำบากในการหางานทำ

ดังนั้นในอนาคต คนไทยจึงจำเป็นต้องมีทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นที่นิยมใช้ทั่วโลก เพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ การเจรจาต่อรอง การสร้างสัมพันธอันดี รวมถึงการทำให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละเชื้อชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2540: 3) ที่กำหนดคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ว่า คนที่พึงประสงค์ในอนาคตต้องมีความสามารถในการสื่อสารมากกว่า 1 ภาษา เช่นเดียวกับรายงานของคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา ซึ่งได้ศึกษาคุณภาพเยาวชนที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้าว่าควรมีลักษณะและคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งคือ มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลให้มีความรู้เป็นอย่างดี (กองกรรมธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2539: (16))

4. ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศคือ การมีความเข้าใจและความสามารถในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์สารสนเทศที่จำเป็นในชีวิต เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ฯลฯ ในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจาก

1) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีขั้นสูง

เทคโนโลยีสารสนเทศจะแทรกตัวเข้ามากับอุปกรณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เครือข่ายสารสนเทศจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่เข้ามาแทนที่การสื่อสารในรูปแบบเดิม ๆ โดยจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไม่สามารถแยกจากกันได้ ทั้งการติดต่อสื่อสาร การประชุม การแลกเปลี่ยนข้อมูล การศึกษาคนควา ดังนั้นคนที่พึงประสงค์ในอนาคตจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

2) การแข่งขันที่รุนแรงในสังคม

ผู้ที่สามารถสร้างความได้เปรียบให้กับตนเองได้ ต้องเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการที่ผู้คนมีความเร่งรีบในการดำเนินชีวิต รวมถึงความต้องการลดต้นทุนด้านการติดต่อสื่อสารขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้เป็นตัวผลักดันให้ผู้คนต่างต้องการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่จับใจ สะดวกสบาย และมีประสิทธิภาพสูงมากขึ้นทุกขณะ ส่งผลให้คนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ปัจจัยด้านสังคมแห่งความรู้

ทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นทักษะความสามารถหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคอนาคต เพราะเป็นเครื่องมือที่บันทึกและถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็วจะเป็นอุปกรณ์ทางสารสนเทศโดยส่วนใหญ่ เช่น อินเทอร์เน็ต CD-ROM รวมทั้งวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ เช่น e-learning ด้วย

4) สังคมที่มีประสิทธิภาพ

ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว มีความผิดพลาดน้อยกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานคน โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์สามารถนำมาใช้ในระบบการบริหารงาน การปฏิบัติงาน การประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ ได้ดีกว่าการใช้แรงงานคน การที่คนมีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภาพสังคมที่มีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2540: 3) ได้เคยเสนอคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ว่า คนในอนาคตควรรู้จักใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศ และเข้าใจถึงสาระประโยชน์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย และรู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อ การพึ่งตนเอง นอกจากนั้นรายงานของคณะกรรมการกิจการ สตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา ซึ่งได้ศึกษาประเด็นคุณภาพ เยาวชนที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้าว่า ควรมีความสามารถ ในการใช้เครื่องมือสื่อสารและคอมพิวเตอร์ด้วย (กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2539: 49)

5. ทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถที่เกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมหรือการเข้าสังคม ซึ่งเป็นความสามารถที่บุคคลจำเป็นต้องมีเพื่อดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข เกิดประโยชน์ ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ โดยทักษะทางสังคมที่สำคัญ ในอนาคตได้แก่

5.1 ทักษะมนุษยสัมพันธ์

ทักษะมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการสร้าง สัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่นและความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากยุคอนาคตที่มีลักษณะเป็นสังคม แห่งเครือข่ายอย่างเด่นชัด เนื่องด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีทาง การสื่อสารสมัยใหม่และความเชื่อมโยงทางด้านการค้า เศรษฐกิจ การลงทุน การศึกษา การเมือง ผู้คนต่างต้องติดต่อสื่อสารกัน ระหว่างกลุ่มคนมากขึ้น การมีมนุษยสัมพันธ์ก็จะทำให้เรามี

เครือข่ายที่กว้างขวางทั้งกับคนไทยด้วยกันเอง และคนต่างชาติมากขึ้นได้ นอกจากนี้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ที่ดียังช่วยสนับสนุนความเจริญเติบโตของภาคบริการด้วย เช่น การท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร ฯลฯ

ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ถือเป็นทักษะที่จะมีส่วนสร้างให้เกิดสังคมที่เน้นชุมชนวิถีและสังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย ทั้งนี้เพราะสังคมไทยในอนาคตจะมีลักษณะเป็นพหุสังคมมากขึ้น มีผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมเข้ามาอาศัยร่วมกัน เนื่องจากการเดินทางคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว จำเป็นที่ผู้คนในอนาคตต้องมีลักษณะของผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี เพื่อให้เกิดสังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย ตัวอย่างของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีที่ได้กำหนดลักษณะของบุคคลที่พึงปรารถนาอันเป็นผลผลิตของการศึกษาที่เหมาะสมกับยุคสมัยว่าจะต้องมีลักษณะเด่นประการหนึ่งคือ เป็นบุคคลที่ตระหนักว่าชีวิตไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังเพียงสัมพันธ์กับคนในชาติของตนเท่านั้น แต่ต้องมีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์หรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับคนนอกชนชาติร่วมด้วย (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2540: 14) ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของท่านผู้รู้ชาวอังกฤษ ชื่อ T.R. Batten ที่ได้กล่าวถึงลักษณะประชากรที่มีคุณภาพจนจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ (mature) จนถึงขั้นเรียกได้ว่าเป็นผู้เจริญหรือมีคุณภาพดีพึงมีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อ

บรรลุมัตถุประสงค์ของตน (รัชนีกร เศรษฐวี, 2532: 74-75)

5.2 ทักษะการปรับตัว

ทักษะการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนตนเองด้านแนวความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่เราพบว่า สังคมในอนาคตจะเป็นสังคมที่พลวัตอย่างมาก มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และการติดต่อเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก อีกทั้งระเบียบโลกใหม่ที่มีอิทธิพลอย่างมากในยุคอนาคต ทำให้การเปลี่ยนแปลงในทีหนึ่งส่งผลกระทบต่อเราได้อย่างรวดเร็ว คนไทยในอนาคตจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสามารถในการปรับตัว

นอกจากนี้ สภาพไร้พรมแดนและการเปิดกว้างในมิติข้อมูลข่าวสาร การค้าการลงทุน การสื่อสาร โทรคมนาคมยังจะส่งผลกระทบต่อวิถีของวัฒนธรรมแต่ละสังคม การแพร่กระจายของวัฒนธรรมข้ามพรมแดนจะเป็นไปโดยสะดวกรวดเร็ว สังคมไทยจะมีความเป็นสากลมากขึ้น คนในสังคมจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ที่ไม่ใช่การปรับตัวโดยเลียนแบบวัฒนธรรมที่แพร่กระจายมาทั้งหมด แต่ปรับตัวอย่างชาญฉลาด โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยในขณะเดียวกันกับที่ยังรับวัฒนธรรมที่ดีเข้ามา

ข้อพึงตระหนักที่สำคัญคือ การปรับตัวนี้ไม่ได้หมายถึง การเลียนแบบองค์ความรู้หรือวัฒนธรรมจากภายนอกประเทศ เข้ามาทั้งหมด แต่สามารถปรับตัวให้ผสมผสานกันระหว่าง วัฒนธรรมจากภายนอกประเทศและวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา ที่เป็นเอกลักษณ์ไทยได้เหมาะสมและสามารถนำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้ คนไทยในอนาคตจึงต้องมีความสามารถในการ ปรับตัว ไม่ยึดอยู่กับสิ่งเดิม ๆ แต่เป็นคนที่มีลักษณะของความเป็น พลวัตสูง จากกระแสความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกคน ที่พึงประสงค์จึงต้องรู้จักปรับแนวคิด และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง (สำนักพัฒนาการพลศึกษา, 2542)

5.3 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มได้เป็นอย่างดี จนสามารถทำให้งานบรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสะท้อนได้ในหลายลักษณะ อาทิ การให้ ช่วยเหลือผู้อื่น การไม่เอาเปรียบ การให้ความร่วมมือ การยอมรับ พึงความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น และการร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่มร่วมกัน

ในอนาคต คงเป็นการยากที่เราจะยืนหยัดอยู่ได้โดยลำพัง ในโลกที่เป็นยุคที่การแข่งขันทุกด้านทวีความรุนแรงขึ้น คนไทย ในอนาคตจำเป็นต้องทำงานเป็นเครือข่ายความร่วมมืออย่างกว้าง ขวาง จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีม เห็นได้จากกระแส การร่วมมือในแต่ละระดับที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาทิ ระดับบริษัท

มีการ joint venture, Merger & Acquisition ระดับประเทศมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจแบบทวิภาคีและอนุภูมิภาค ดังนั้นการทำสิ่งต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีม ที่นำจุดเด่นของแต่ละบุคคล หรือการใช้เครือข่ายด้านทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการทำงานนั้นร่วมกันได้อย่างมีพลัง (synergy) เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ในสภาพความจำกัดที่มีและในระยะเวลาอันสั้น

นอกจากนี้แล้ว ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ ได้แก่ สังคมที่มีประสิทธิภาพ สังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย หรือสังคมชุมชนวิถี ล้วนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในสังคมเป็นคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี ให้เกียรติ เห็นคุณค่า ตลอดจนเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เช่นเดียวกับที่กรมวิชาการ ได้วิเคราะห์คุณลักษณะของพลโลกในอนาคตว่าควรมีลักษณะอย่างหนึ่งคือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น (กรมวิชาการ, 2541: 9) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้กำหนดลักษณะของบุคคลที่พึงปรารถนา อันเป็นผลผลิตของการศึกษาที่เหมาะสมยุคสมัยว่าจะต้องมีลักษณะเด่น 4 ประการ และลักษณะประการหนึ่งคือต้องมีความพร้อมที่จะร่วมมือกับผู้อื่น (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2540 :14) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดดัชนีวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนประการหนึ่งว่า ผู้เรียนต้องสามารถร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 6)

6. ทักษะการอาชีพ

ทักษะการอาชีพ หมายถึง การมีความสามารถและความชำนาญในการประกอบอาชีพหลักที่ตนเองถนัดหรือสนใจ การมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และมีความสามารถในการสร้างอาชีพให้กับตนเองได้

การแข่งขันที่รุนแรงในอนาคต ส่งผลให้ผู้คนชนวนขวายในการพัฒนาตนเองด้านความรู้และทักษะความสามารถมากยิ่งขึ้น ในอนาคตผู้คนในสังคมจะมีระดับการศึกษาและความรู้เพิ่มมากขึ้น องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมมีตัวเลือกในการรับคนเข้าทำงานได้มากขึ้น เป็นผลทำให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้ทำงานหรือได้รับโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ จะมีได้ถูกพิจารณาบนเกณฑ์เพียงเป็นผู้มีความรู้หรือสำเร็จการศึกษาในระดับสูงเพียงเท่านั้น แต่จะพิจารณาบนเกณฑ์ด้านความสามารถในทักษะการอาชีพรวมด้วย กล่าวคือ ต้องทำงานเป็นและมีความชำนาญในสาขาวิชาของตน ด้วยเหตุนี้อาจส่งผลให้เกิดแนวโน้มการว่างงานของกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือได้ ดังนั้นทักษะการอาชีพจึงเป็นสิ่งจำเป็นมากยิ่งขึ้นในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 4-2) ระบุว่า คนในอนาคตต้องรู้จักสร้างงานและอาชีพที่มีอิสระที่มีระบบการจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับพิณสุตา สิริรังศรี (2540: 138) ที่กล่าวว่า ควรปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียนให้เป็นผู้หมั่นฝึกฝนและมีศักยภาพในการนำทักษะที่ได้จากการเรียนไป

ปฏิบัติจริงด้วยความชำนาญ จนกระทั่งใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ตลอดจนถ่ายทอดและให้ความรู้แก่ผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2545: 14) กล่าวว่า การแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรงได้ก่อให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพฝีมือ ในขณะที่เยาวชนส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงจำเป็นที่เยาวชนจะต้องรีบพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป การเตรียมพร้อมของคนไทยในอนาคต เพื่อเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่นั้นว่า เด็กและเยาวชนทุกคนควรได้รับการพัฒนา ให้ได้รับการฝึกอบรม พัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทักษะการประกอบอาชีพตามระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ ที่เน้นความร่วมมือและการสร้างจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถประกอบอาชีพต่างๆ ที่ตนเองมีความถนัดและสนใจอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ในเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้งมีค่านิยมที่พึงประสงค์ในการทำงานที่สุจริตและเหมาะสมกับวัย

7. ทักษะทางสุนทรียะ

ทักษะทางสุนทรียะ หมายถึง การมีความเข้าใจ หรือความสามารถในการแสดงออกทางด้านดนตรี การกีฬา หรือศิลปะอย่างสร้างสรรค์ ฯลฯ โดยมีความรู้สึกชื่นชม รู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์

วิจารณ์คุณค่า และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดในสุนทรียภาพนั้น ๆ ได้ ซึ่งอาจไปถึงระดับการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ทักษะทางสุนทรียะ เช่น ทักษะการเล่นดนตรี กีฬา ศิลปะ ตลอดจนความสามารถในด้านศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นมรดกด้านภูมิปัญญาไทย

เนื่องจากในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการแข่งขันด้านต่าง ๆ ที่รุนแรงขึ้นทุกขณะ ส่งผลให้คนเกิดความตึงเครียด และหันมาแสวงหาความเต็มเต็มในจิตใจ ทักษะทางสุนทรียะจึงเป็นทักษะที่สำคัญในยุคอนาคต นอกจากนี้สภาพปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการศึกษา ฯลฯ ล้วนแต่ส่งผลให้ผู้คนในอนาคตเกิดความวิตกกังวลและความตึงเครียดมากขึ้น ทักษะทางสุนทรียะเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับยุคอนาคต เพราะจะมีส่วนในการบรรเทาและปลดปล่อยความตึงเครียดให้กับผู้คนในสังคมได้ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจ และมีความสุขดี ทำให้บุคคลสามารถจัดการกับความตึงเครียดที่รุมเร้าได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้บุคคลได้รับความบันเทิง และความสุขใจจากการเข้าถึงสุนทรียภาพนั้นด้วย สอดคล้องกับที่ นายศรี สุพรศิลป์ชัย (2541) กล่าวว่า คนที่พึงประสงค์ในอนาคตจะต้องมีความซาบซึ้งในสิ่งดีงามรอบตัว ต้องสามารถจัดการเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ ความ

เครียด และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มากกระทบได้ และสอดคล้องกับปรัชญาเพื่อเด็กของประเทศไทย ที่กล่าวถึงสาระของทิศทางในการพัฒนาเด็กว่า เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้มีสุนทรียภาพ ซึ่งในความงาม รู้จักรัก เข้าใจ และอนุรักษ์มรดกและเอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

8. ทักษะการจัดการ

ทักษะการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการวางแผน การจัดองค์กร การจัดหาคน การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า การสั่งงานและการควบคุม การติดตามและประเมินผล รวมไปถึงการบริหารเวลา ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากสังคมสมัยใหม่นั้นมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้นทุกขณะ เพราะคนที่มีลักษณะนี้จะสามารถวางแผนทางปฏิบัติหน้าที่ของตนได้สำเร็จ ทั้งนี้โดยอาศัยความรู้ ความชัดเจน อาศัยประสบการณ์ ตลอดจนการฝึกอบรมอย่างดีมาเป็นเครื่องประกอบในการดำเนินการที่ยุ่งยากนี้ให้ได้ผลสำเร็จ

ทักษะการจัดการที่สำคัญในยุคอนาคต ได้แก่

8.1 ทักษะการจัดการความรู้

ทักษะการจัดการความรู้ หมายถึง ความสามารถในการค้นหาความรู้ การรวบรวม การสังเคราะห์ การวิเคราะห์ และ

สามารถนำความรู้ที่มีอยู่และที่ได้มาจัดหมวดหมู่ ตลอดจนสามารถ
บูรณาการความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ในอนาคตความก้าวหน้าด้านการศึกษาวิทยาการและ
องค์ความรู้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการสร้างนวัตกรรมทางความรู้ใน
ศาสตร์สาขาต่าง ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความเจริญ
ก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้โลกอนาคตกลายเป็น
ยุคที่มีข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างท่วมท้น ความรู้จะ
กลายเป็น “ทุน” ที่สำคัญในโลกอนาคต เป็นเครื่องมือสำคัญในการ
สร้างรายได้เปรียบและความสามารถในการแข่งขัน แต่บุคคล
หรือองค์กรที่จะสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากสภาพการณ์นี้ได้
ต้องมีความสามารถในการเข้าถึงการจัดการ สามารถประยุกต์
ใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่มากมายนี้ได้

ดังนั้นคนที่พึงประสงค์ในอนาคต จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มี
ทักษะความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ที่มีอยู่มากมายนี้
มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต
ด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมมนาเชิงวิชาการระดมความ
คิดเห็น เรื่องทิศทางการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ทรง
คุณวุฒิและหน่วยงานต่าง ๆ ทำการประมวลสภาพความเปลี่ยนแปลง
ความต้องการของสังคม ตลอดจนคำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ
และได้กำหนดคุณลักษณะของเด็กไทยในอนาคตที่พึงประสงค์ไว้
ประการหนึ่ง คือ มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล สร้าง
ความเข้าใจ สามารถนำความรู้ ความสามารถ และทักษะมา

ประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต (กรมวิชาการ, 2541: 10) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2545: 14) ที่กล่าวว่า การแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรง เป็นตัวอย่างให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพฝีมือ ในขณะที่เยาวชนส่วนใหญ่ ยังเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงเกิดความจำเป็นที่เยาวชนจะต้องรีบพัฒนาฝีมือแรงงานให้รู้จักใช้และการจัดการกับข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 ทักษะการบริหารเวลา

ทักษะการบริหารเวลา หมายถึง ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับการใช้เวลา เพื่อทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดและสำเร็จได้ตามเป้าหมาย โดยไม่ปล่อยให้เวลาสูญหายไปโดยไร้ประโยชน์

สภาพการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับปัจเจกชน องค์กร และประเทศ ประเทศไทยจำเป็นต้องก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขัน แม้ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ผู้คนต่างอยู่ในภาวะของความรีบเร่ง เพื่อแข่งขันและอยู่รอดได้ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การตัดสินใจหรือการกระทำใด ๆ ที่ช้าเกินไปอาจไม่ทันการ และส่งผลเสียกับคนหรือองค์กรนั้น ๆ คนในอนาคตจึงต้องมีทักษะการบริหารเวลาเพื่อสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดแม้มีความจำกัดด้านเวลา

นอกจากนี้ สังคมไทยในอนาคตจะต้องให้ความสำคัญด้านประสิทธิภาพและคุณภาพในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

เราปรารถนาที่จะสร้างสังคมที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศชาติสามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นจำเป็นจะต้องสร้างคนไทยให้มีลักษณะของนักบริหารจัดการเวลาได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุได้ตามเป้าหมายที่กำหนดแม้มีความจำกัดด้านเวลา เป็นผู้ตรงต่อเวลา มองเห็นคุณค่าของเวลา และพยายามใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

V. มิติด้านลักษณะชีวิต

ลักษณะชีวิต หมายถึง สิ่งที่สะท้อนความเป็นมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สิ่งที่อยู่ภายใน เช่น ปรัชญา ความคิด ทศนคติ และอุปนิสัย และสิ่งที่แสดงออกภายนอกเป็นพฤติกรรม และบุคลิกต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากปรัชญาการมองโลกเบื้องหลังการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่จะมาถึงนั้น จะไม่สามารถเจริญเติบโตและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ หากคนในประเทศไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาลักษณะชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง ลักษณะชีวิตของคนไทยที่พึงประสงค์มีดังนี้

1. ขยัน อดทน และทุ่มเททำงานหนัก

เนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันยังมีค่านิยมในการ

ทำงานหนักไม่มากเพียงพอ ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญของคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 42) อันจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต คนไทยในอนาคตควรต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริง การอดทนพากเพียรอย่างไม่ย่อท้อ และการลงแรงทำงานหนัก เพื่อทำงานที่รับผิดชอบให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

จากสภาพการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับโลก และในระดับชีวิตประจำวันเช่นในด้านการทำงาน ส่งผลทำให้สถานประกอบการและหน่วยงานต่าง ๆ จำเป็นต้องเพิ่มผลิตภาพการทำงานมากยิ่งขึ้นเพื่อความอยู่รอด ลักษณะของคนที่จะเป็นที่ต้องการของหน่วยงานในสภาพอนาคต คือ คนที่มีความอดทน ทำงานหนัก เหมือนดังในประเทศที่พัฒนาแล้ว หลายประเทศที่ประชาชนมีลักษณะของการทำงานหนัก จนส่งผลให้หน่วยงานและรวมถึงภาพรวมในระดับประเทศมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก

นอกจากนี้จากสภาพที่มีการแก่งแย่ง และการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ยังส่งผลให้โอกาสที่แต่ละบุคคลจะประสบความสำเร็จมีน้อยลง คนที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้ในสภาพอนาคตจะต้องเป็นคนขยัน อดทน และทำงานหนักมากขึ้น เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างโอกาสให้กับตนเองได้เพิ่มมากขึ้น

การว่างงานในกลุ่มแรงงานที่ไร้ฝีมือในอนาคตส่งผลให้ตลาดแรงงานเกิดการแข่งขันแย่งงานกันอย่างรุนแรงทั้งระหว่าง

แรงงานที่ไร้ฝีมือด้วยตัวเอง และระหว่างแรงงานต่างด้าวที่เข้ามา
ขายแรงงานราคาถูก ส่งผลให้แรงงานไทยต้องมีความขยันขันแข็ง
ในการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้รับการจ้างงานในตลาด
แรงงานที่มีการแข่งขันที่สูง อีกนัยหนึ่ง การที่ในอนาคต สถาน
ศึกษาต่าง ๆ จะมีความสามารถในการผลิตกำลังคนที่มีความรู้
เข้าสู่ตลาดแรงงานได้เป็นจำนวนมาก ทำให้องค์กรและสถาบัน
ต่าง ๆ ในสังคมมีตัวเลือกในการคัดคนเข้าทำงานได้มากขึ้น
นั่นหมายถึง การมีความรู้หรือจบการศึกษาในระดับสูง ไม่ได้เป็นสิ่งรับ
ประกันได้ว่าจะได้งาน เพราะลักษณะหนึ่งที่องค์กรต่าง ๆ จะนำมา
ใช้คัดเลือกคนเข้าทำงานคือ การเป็นผู้ทำงานหนัก เอาจริงเอาจัง

นอกจากนี้ การสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพ
ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพ
การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ การบริหารองค์กร
ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ จำเป็นที่จะต้องสร้างคน
ที่มีประสิทธิภาพด้วยเช่นเดียวกัน โดยลักษณะชีวิตแห่งความขยัน
อดทนและทุ่มเททำงานหนัก นับได้ว่าเป็นลักษณะชีวิตที่สำคัญ
ที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับคนไทยทุกคน เพื่อพัฒนาสังคมไทย
ให้เป็นสังคมแห่งประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. มีระเบียบวินัย

คนที่มีระเบียบวินัยจะเป็นคนที่สามารถควบคุมตนเอง
ให้ดำเนินการตามระบบระเบียบหรือตามกฎหมายที่ตั้งไว้ได้

โดยอาจแสดงออกมาในด้านความมีระบบระเบียบในชีวิต ความสะอาดเรียบร้อย หรือการตรงต่อเวลา ฯลฯ ความมีระเบียบวินัย จึงเป็นลักษณะชีวิตที่สำคัญอันจะนำเราก้าวไปสู่เป้าหมายที่เราตั้งใจไว้ให้สำเร็จได้เป็นอย่างดี และเป็นการจัดระเบียบทางสังคม ให้เราสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สาเหตุที่คนในอนาคตควรเป็นคนที่ระเบียบวินัย เพราะในโลกยุคแห่งการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การมีระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดระบบระเบียบข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างมากมาย ให้อยู่ในรูปที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และในยุคแห่งการแข่งขันที่ “ความรวดเร็ว” เป็นข้อได้เปรียบ การมีระเบียบวินัยจัดได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัว ไม่วุ่นวาย

ลักษณะชีวิตของการมีระเบียบวินัยจึงมีความสำคัญในอนาคต โดยไม่ควรปล่อยให้เกิดสภาพของ “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้” ต่อไป มิเช่นนั้นจะเกิดความสับสนไร้ระเบียบ ก่อให้เกิดการขาดประสิทธิภาพและขาดความน่าเชื่อถือ อันจะเป็นการยากที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ความซื่อสัตย์

คนที่ซื่อสัตย์เป็นคนที่มีความใจเที่ยงตรงและยึดมั่นในหลักการ ความถูกต้องตามคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม เช่น การแสดง

ออกมาในรูปของการรักษาคุณค่า การรักษาสัญญา ไม่โกหก การมีความยุติธรรมในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ การไม่เล่นพรรคเล่นพวก การมีความกล้าหาญในการทำความดีหรือทำในสิ่งที่ถูกต้อง การไม่รักษาหน้าแต่กล้าที่จะยอมรับความผิด การไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพียงเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เป็นต้น สาเหตุที่คนในอนาคตควรมีความซื่อสัตย์มากยิ่งขึ้นในโลกอนาคต คือ

1) โลกแห่งการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

เนื่องจากในอนาคตที่เกิดกระแสการรวมกลุ่มทางการค้า การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลกที่บีบบังคับให้ไทยต้องยอมรับในกติกาสากลต่าง ๆ โดยเน้นในความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้เป็นสำคัญ ประเทศไทยจึงต้องแสดงจุดยืนเรื่องนี้อย่างชัดเจน รวมทั้งการเปิดเสรีทางการค้า ส่งผลให้ผู้บริโภคมีอำนาจในการต่อรองสูง ความซื่อสัตย์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

2) สภาพสังคมไทยที่การคอร์รัปชันจะเกิดได้ยากขึ้น และมีความโปร่งใสทางการเมืองสูงขึ้น

กระแสการตื่นตัวภายในประเทศไทยเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการที่มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการออกกฎหมายระเบียบ การตั้งองค์กรอิสระเข้าทำ

หน้าที่ในการตรวจสอบ และการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน นักวิชาการ หรือสื่อมวลชน ฯลฯ ส่งผลให้ผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์จะต้องได้รับโทษอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือหลบหนีความผิดได้อย่างง่ายดายดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา

4. มีวิสัยทัศน์

คนที่มีวิสัยทัศน์จะเป็นคนที่รู้จักมองการณ์ไกล และกำหนดเป้าหมายในอนาคต โดยมีความปรารถนา ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ และการพยายามลงมือดำเนินการต่าง ๆ เพื่อที่จะไปถึงเป้าหมายที่ต้องการด้วยความเชื่อมั่นว่าจะทำได้

จากสภาพอนาคตที่มีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น ในขณะที่บุคคล องค์กรและประเทศมีความจำกัดในด้านงบประมาณ และทรัพยากร อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรมนุษย์ แรงงานต่าง ๆ ฯลฯ เป็นเหตุให้ผู้ที่อยู่รอดและแข่งขันได้จำเป็นต้องมองข้ามสภาพการณ์และปัญหาที่มีในปัจจุบัน แล้วกำหนดเป้าหมายในอนาคตและวางแผนการที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดจากสิ่งที่มีอยู่ โดยลดความเสี่ยงและหลีกเลี่ยงจากอันตรายต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น การมีวิสัยทัศน์จึงเป็นลักษณะชีวิตที่มีความสำคัญได้ ดังนั้นลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตจึงควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดเป้าหมายในอนาคตไว้อย่างชัดเจน โดยไม่ใช่ปล่อยไปตามยถากรรมนิยมที่ดำเนินไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเท่านั้น (เกรียงศักดิ์

เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545 : 11)

5. ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างดีเลิศ

คนที่มีลักษณะนิสัยทำสิ่งต่าง ๆ อย่างดีเลิศจะมีอาการของความกระตือรือร้น พากเพียรพยายามในการทำทุกสิ่งให้ดีที่สุดเสมอตลอดเวลา ด้วยความเอาจริงเอาจัง มีการอุทิศตัวลงแรงให้กับสิ่งที่ทำมีความละเอียดรอบคอบ รับผิดชอบเต็มที่อย่างไม่ปล่อยปละละเลย

กระแสการแข่งขันที่รุนแรงบนเวทีโลกเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยในอนาคตควรเป็นคนที่ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างดีเลิศ เพราะจะทำให้ตนเองเป็นผู้ที่ได้เปรียบในการสร้างความโดดเด่น สร้างความน่าเชื่อถือ รวมทั้งปราศจากจุดอ่อนที่อาจถูกโจมตีได้ โดยง่าย นอกจากนี้ท่ามกลางสภาพการแข่งขันที่รุนแรง เรามีความจำเป็นที่จะต้องจัดการลดผลิตของถูก หรือการทำผิดในเรื่องต่าง ๆ ออกไปให้เหลือน้อยที่สุด แม้บางครั้งอาจจะดูเหมือนว่าเป็นเพียงแค่เรื่องเพียงเล็กน้อยก็ตาม ดังนั้นผู้ที่มีลักษณะของการทำงานอย่างดีเลิศจะเป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ และหน่วยสังคมต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ปัจจัยสำคัญอีกประการคือการอยู่ใต้อาณัติของระเบียบโลกใหม่หรือการเข้าสู่โลกแห่งมาตรฐานนิยมที่มีการตั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานสากล มีการสร้างดัชนีชี้วัดต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย ส่งผลให้การทำงานทุกอย่างถูกบีบบังคับให้ต้องทำอย่างดีเลิศ เพื่อสร้างมาตรฐานให้สูงยิ่งขึ้น ดังนั้น

ลักษณะนิสัยของการเป็นผู้รักความดีเลิศจึงเป็นลักษณะที่
ต้องการมากยิ่งขึ้นในยุคอนาคต และมีส่วนทำให้สังคมภาพรวม
เป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพและมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

6. รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คนที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีใจปรารถนาจะเรียนรู้
สิ่งใหม่ ๆ พาดตัวเองเข้าไปเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอและต่อเนื่อง
ไปตลอดชีวิต โดยไม่ได้หยุดการเรียนรู้แค่เพียงวันที่สำเร็จ
การศึกษาแล้วเท่านั้น เนื่องจากความก้าวล้ำทางเทคโนโลยี
การสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลก ในเวลาอันรวดเร็ว
และไร้ขอบเขต ปริมาณของข้อมูลข่าวสารที่หมุนเวียนอยู่ในโลก
มีมากมายมหาศาลในแต่ละวัน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็น
กระบวนการต่อเนื่องไปอย่างไม่สิ้นสุด ส่งผลให้ความรู้เดิมจะล้า
สมัยลงและใช้ไม่ได้ผลอย่างเต็มที่กับโลกที่เปลี่ยนแปลง ทำให้
คนในโลกอนาคตจำเป็นต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง
เพื่อจะสามารถปรับตัวในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา ยิ่งโลก
อนาคตจะปรับตัวเข้าสู่การเป็นสังคมแห่งความรู้ เป็นยุคที่ความรู้
คืออำนาจ การเข้าสู่เศรษฐกิจบนฐานความรู้ส่งผลให้ความรู้ได้
กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบ ทำให้ผู้คนใน
สังคมอนาคตจำเป็นต้องพัฒนาและสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
เพื่อยังคงให้ตนเองสามารถรักษาความสำเร็จและแข่งขันอยู่ได้

การรักษาการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงถูกใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ได้กำหนดเป้าหมายหลักเพื่อให้สังคมไทยก้าวสู่สังคมที่พึงประสงค์ในอนาคต โดยมีลักษณะเด่นประการหนึ่งคือ การพัฒนาไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั่นหมายความว่า การมุ่งสร้างคนให้เป็นนักเรียน รวมถึงยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ให้ทิศทางการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

7. มีจิตสำนึกประชาธิปไตย

คนไทยในอนาคตควรได้รับการปลูกฝังให้ยอมรับในสิทธิเสรีภาพและโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน การรับรู้ในสิทธิของตนเองและผู้อื่น การมีความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

สาเหตุที่ทำให้การมีจิตสำนึกประชาธิปไตยเป็นลักษณะสำคัญของคนไทยในอนาคตคือ

1) การขยายตัวของกระแสประชาธิปไตย

กระแสประชาธิปไตยจะแพร่ไปในระดับต่าง ๆ ของโลก ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพมากยิ่งขึ้น

ระบบเผด็จการจะถูกต่อต้าน ระบบอาดูโส ระบบอุปถัมภ์จะไม่ได้
ได้รับความนิยม ส่วนระบบคุณธรรมจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น
กระแสความเป็นธรรมรัฐจะมีเพิ่มขึ้น

2) การเมืองไทยถูกบีบให้อยู่ภายใต้อิทธิพลของ ระเบียบโลกใหม่

จากการที่ประเทศไทยต้องเข้าเป็นสมาชิกในองค์กรระดับ
โลกต่าง ๆ จะเป็นแรงผลักดันให้ไทยต้องมีความเป็นประชาธิปไตย
มากยิ่งขึ้น โดยใช้ระเบียบโลกที่จะเข้ามาจัดการทางการเมือง
การเมือง (political order) ซึ่งเน้นในเรื่องของกระแสประชาธิปไตย
(democracy) ทำให้ระบบการเมืองและระบบราชการต้องมีการ
บริหารจัดการที่ดี (good governance) ต้องมีความโปร่งใสทาง
การเมือง สามารถตรวจสอบได้ และเน้นการปลอดคอร์รัปชัน (cor-
ruption free) การจัดการระบบทางสังคม (social order) จะเน้นในเรื่อง
ของกระแสสิทธิมนุษยชน (human rights) โดยทุกคนในสังคม
ต้องได้รับสิทธิเสรีภาพและโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างเสมอภาคกัน
องค์กรเหนือรัฐจะเข้ามามีบทบาทแทรกแซงกิจการภายในโดย
ที่รัฐชาติแต่ละแห่งต้องดำเนินการออกกฎหมายและจัดการในเรื่อง
ต่าง ๆ ตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น การออกกฎหมาย
ให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การออกกฎหมาย
ลิขสิทธิ์เพื่อปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา การต้องคำนึงถึงสภาพ
แวดล้อมต่าง ๆ ฯลฯ หากเราไม่กระทำตามก็อาจถูกตัดสิทธิพึงได้
บางอย่าง และอาจถูกแทรกแซงจากองค์กรเหนือชาติได้

3) รัฐธรรมนูญใหม่

จากการที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยไว้หลายประการที่ได้กล่าวถึง สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในหมวดที่ 3 โดยกล่าวถึงสิทธิของบุคคลในหลายประการ อาทิ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (มาตรา 26, 28) สิทธิและเสรีภาพของบุคคลทั่วไป (มาตรา 29, 30) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา 31) เสรีภาพในการเดินทางและเลือกที่อยู่ (มาตรา 36) สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข (มาตรา 52) สิทธิของผู้บริโภค (มาตรา 57) สิทธิได้รับทราบข้อมูล (มาตรา 58, 59)

8. เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย หมายถึง ทัศนคติภาคภูมิใจในความเป็นไทยและเกิดความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าเอกลักษณ์ที่ดีของไทย เช่น ภูมิปัญญาพื้นบ้านไทย วัฒนธรรมที่ดีของไทย ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อาทิ การแต่งกาย อาหาร สมุนไพร ยารักษาโรค ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีกิริยามารยาทงดงาม การมีรอยยิ้มที่เป็นเอกลักษณ์ในการสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน โดยสามารถที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทยพร้อมกับการปฏิรูปความเป็นไทยที่สอดคล้องกับบริบทของโลกปัจจุบันและการ

เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกยุคโลกาภิวัตน์
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลักษณะชีวิตนี้มีความสำคัญยิ่งคือ

1) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากทั่วโลก ที่ไหลบ่าเข้ามาในประเทศอย่างยากที่จะปิดกั้น

กระแสวัฒนธรรม ค่านิยมต่าง ๆ จากทั่วโลกที่แพร่กระจาย
เข้ามาอย่างยากที่จะปิดกั้น อาจส่งผลให้เอกลักษณ์ความเป็นไทย
ที่ดั้งเดิมบางประการอาจแปรเปลี่ยน หรือถูกกลืนหายไป รวมทั้ง
อาจเกิดความขัดแย้งจากการปะทะทางวัฒนธรรมได้ หากเรา
ไม่รู้จักประยุกต์ในสิ่งที่ได้รับมานั้นให้เข้ากับบริบทความเป็นไทย
อย่างแท้จริง

2) สภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ที่เข้มข้น

เราสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย
บนเวทีโลก โดยการใช้อุณหภูมิความเป็นไทยบางประการให้
เป็นจุดเด่นและข้อได้เปรียบในเชิงการค้า โดยการแปลงวัฒนธรรม
ให้เป็นทุนหรือการแปลงวัฒนธรรมให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ
รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมใหม่ จากภูมิปัญญาชาวบ้านและ
ภูมิปัญญาสากล เพื่อเป็นฐานในการสร้างประเทศให้แข็งแกร่ง
ทั้งในด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

3) การขยายตัวของภาคธุรกิจบริการในประเทศ

จากการขยายตัวของภาคธุรกิจบริการในประเทศ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในภาคบริการและการท่องเที่ยว ส่งผลให้เราต้อง

พัฒนาเอกลักษณ์ไทยขึ้นมาเป็นข้อได้เปรียบของประเทศ อาทิ จากพื้นฐานลักษณะนิสัยโดยทั่วไปของคนไทยที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส รักการบริการ มีความเป็นมิตรสูง

9. มีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม

การมีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม หมายถึง การแสดงออกถึงการไม่ยึดเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่เพียงแค่นั้นเองอยู่รอดเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ มีความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม พร้อมกับมีความเต็มใจและยินดีที่จะเสียสละสิทธิของตนออกไปถ้าสิ่งนั้นส่งผลให้ภาพรวมออกมาดีขึ้น

เหตุผลที่คนไทยในอนาคตควรมีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวมคือ

1) สภาพการแข่งขันที่รุนแรงในสังคมโลก

สภาพการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นทำให้ผู้คนจำนวนมากต่างมุ่งกอบโกยผลประโยชน์อย่างเห็นแก่ตัว ไม่สนใจว่าผู้อื่นจะได้รับความสะดวกหรือไม่ รวมทั้งขาดความสนใจในภาพรวมของประเทศ เนื่องจากคิดว่าตนเองไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงกับเรื่องนั้น ๆ แม้จะรู้ว่าจะเกิดผลเสียหายอย่างมากตามมาก็ตาม หากเราไม่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่แล้ว ย่อมน่าเป็นห่วงสังคมไทยในอนาคตที่จะเต็มไปด้วยการแก่งแย่งและความเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง

2) กระแสโลกเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากภาวะการเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การทำลายสิ่งแวดล้อม การเกิดภาวะเรือนกระจก การตัดไม้ทำลายป่า จนเกิดปัญหาวิกฤตทางธรรมชาติ หรือการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ฯลฯ นำไปสู่กระแสการเรียกร้องอย่างเข้มข้นในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เพียงเท่านั้นยังถูกนำไปใช้เป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดเป็นกติกาเงื่อนไขสากลในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ธุรกิจการค้า และการเมืองให้เราต้องปฏิบัติตาม

3) วิกฤตทางคุณธรรมจริยธรรม

วิกฤตการเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรมและปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย การคอร์รัปชัน การขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ ฯลฯ โดยเราไม่สามารถที่จะบอกปิดได้เลยว่าไม่เกี่ยวข้องกับเรา เนื่องจากโลกที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายถึงกันอย่างแน่นอนส่งผลให้ทุกฝ่ายได้รับผลกระทบเชื่อมโยงถึงกันหมด แม้ว่าตนจะไม่ได้เป็นผู้ก่อก็ตาม และปัญหามากมายเหล่านี้กำลังรอการช่วยเหลือและแก้ไขอย่างเร่งด่วนโดยการร่วมมือจากประชาชนทุกคน ไม่ใช่รอคอยแต่เพียงการช่วยเหลือจากรัฐเท่านั้น

4) สังคมชุมชนวิถี

กระแสของการรวมกลุ่มของประชาสังคม (civil society) ที่ประชาชนจากกลุ่มต่าง ๆ จะเข้ามามีบทบาทในการเรียกร้อง

การดูแล การตรวจสอบ รวมถึงการเข้ามาพัฒนาชุมชนและสังคมส่วนรวมมากขึ้น สิ่งสำคัญคือ คนเหล่านี้จำเป็นต้องมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม จึงจะทำให้การรวมกลุ่มนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์และพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการใช้ช่องทางนี้ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

10. ประหยัด อดออม

การประหยัดอดออม ซึ่งเป็นเรื่องของการเห็นคุณค่า การใช้เวลา ความอดทน และจิตสำนึกชอบในการตัดสินใจใช้ทรัพย์สิน และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งสิ่งที่เป็นของตนเองและของส่วนรวม โดยเริ่มต้นจากการเห็นคุณค่าของความประหยัด เรียนรู้ที่จะพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ และเปลี่ยนปรัชญาความคิดจากเดิมที่คิดว่า “ความสุขคือการได้ครอบครองวัตถุและทรัพย์สินที่ตนเองปรารถนาจำนวนมาก” มาเป็น “ความสุขที่แท้จริงนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีทรัพย์สินมาก แต่ความสุขที่แท้จริงนั้นคือการที่ได้ทำสิ่งที่มีคุณค่าทางใจ ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพย์สินเงินทองเท่านั้น” นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่รู้จักวางแผนในการใช้เงินเป็นอย่างดี เช่น มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวัน มีการเก็บออมเงินสำรองยามฉุกเฉินต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งเป็นผู้ที่ไม่ปรารถนารวยทางลัดหรือเล่นการพนัน และเป็นผู้ที่ไม่ก่อกวนบริโภคนิยมสำหรับสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันหรือสิ่งที่ฟุ่มเฟือยต่าง ๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541: 87-98)

สาเหตุที่เราควรมีลักษณะชีวิตเช่นนี้เนื่องจาก

1) สภาพการแข่งขันที่รุนแรง

จากสภาพการแข่งขันที่รุนแรงในโลกก่อให้เกิดกระแสวัตถุนิยมที่มีการให้คุณค่าที่วัตถุสิ่งของภายนอกมากกว่าความงดงามภายใน รวมทั้งการขาดความเข้าใจในการเห็นคุณค่าตนเองอย่างถูกต้อง ส่งผลให้เราปรารถนาที่จะครอบครองวัตถุและทรัพย์สินที่ตนเองปรารถนาจำนวนมากเนื่องจากมีความเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้คือความสุขที่แท้จริงในชีวิต

2) การแพร่กระจายของวัฒนธรรม และค่านิยมจากทั่วโลก

การแพร่กระจายของวัฒนธรรม และค่านิยมจากทั่วโลกที่หลังไหลเข้ามาผ่านสื่อต่างๆ ที่เปิดกว้างอย่างเสรี อาทิ การโฆษณาชวนเชื่อในสินค้าต่าง ๆ อาจเป็นสิ่งที่ชักจูงเราให้ขาดความยั้งคิดในการประหยัดอดออมได้

3) กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่กำลังเสื่อมโทรมและร่อยหรอลงทุกวัน ทำให้เราต้องหันมาตระหนักและร่วมมือกันในการประหยัดอดออมเพิ่มมากขึ้นในการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด

4) สังคมแห่งประสิทธิภาพนิยม

หากเราปรารถนาให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งประสิทธิภาพนิยมแล้ว ลักษณะชีวิตแห่งการประหยัดอดออมเป็น

สิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในคนไทย เช่นเดียวกับ
ประชาชนในอีกหลาย ๆ ประเทศที่แม้ว่าเขาเองจะมีรายได้ที่
สูงกว่าเรา แต่เขาก็เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ที่ประหยัดอดออม เช่น
ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ เวียดนาม จีน เป็นต้น เพื่อให้
เกิดเป็นลักษณะชีวิตที่ดีติดตัวไว้ รวมทั้งในการพัฒนาประเทศ
ชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนสืบต่อไป

บทที่ 6

สรุปและขอเสนอแนะ

สรุปและขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเราสามารถสรุปได้ว่า “คุณลักษณะของ คนไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้า” นั้นได้แก่

มิติด้านร่างกาย คือผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีการพัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตาม เกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย

มิติด้านจิตใจ คือผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความ รู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และสภาพ แวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว ได้เป็นอย่างดี

มิติด้านความรู้ คือเป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระ ของวิชา สามารถรอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้ที่สามารถ รู้ได้ไกลโดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้

มิติด้านทักษะความสามารถ คือเป็นผู้ที่มีทักษะในด้าน การคิด ทักษะในการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ รวมทั้ง ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะ การอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี

มิติด้านลักษณะชีวิต คือ เป็นผู้มีลักษณะชีวิตแห่งความขยันอดทน ทุมเท ทำงานหนัก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ทำทุกอย่างอย่างดีเลิศ มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่นและส่วนรวม รวมทั้งมีลักษณะชีวิตแห่งความประหยัดอดออม

โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวนี้ ได้พิจารณาบนฐานของมุมมองเชิงอนาคต เพื่อการเตรียมพร้อมในการสร้างคนที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะสามารถมีชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ ไม่ถูกกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ชัดพาไปได้โดยง่ายอย่างไร้จุดยืน

การมีภาพลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ที่เราต้องการให้เกิดขึ้นนี้ จึงเปรียบเสมือนกับเป็นพิมพ์เขียวสำคัญของยุทธศาสตร์ในการสร้างชาติตามทิศทางที่เราต้องการจะให้เป็นไป ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมืออย่างครบวงจรจากสถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ทรงพลังในสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สื่อสารมวลชน สถาบันการเมือง ฯลฯ

การวิจัยที่ควรดำเนินการต่อไปจึงน่าจะเป็นการศึกษาหายุทธศาสตร์ที่จะทำให้ภาพลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ต่าง ๆ เหล่านี้ให้เกิดได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ

... การวิจัยหายุทธศาสตร์ในการพัฒนาคนในแต่ละช่วงวัย โดยพิจารณาว่าเราควรที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ นี้อย่างไร และในช่วงอายุเท่าไรจึงจะสามารถพัฒนา

แล้วได้ผลดีสูงสุด

....การวิจัยหายุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ให้ลึกลงไปอย่างเฉพาะเจาะจง

... การวิจัยถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของคนไทย อุปสรรคที่ทำให้เราไม่สามารถไปถึงภาพพึงประสงค์ที่เราตั้งใจไว้ได้

บรรณานุกรม

- Daniel Goleman. *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantam Publishers, 1999.
- Donald M. Snow. *The shape of the future: world politics in a new century*. New York: M.E. Shape, 1998.
- Eleonora Barbieri Masini and Yogesh Atal. *Perspective on Asia's future III : the futures of Asian culture; report of the meeting*. Bangkok, 1993.
- Greg Sheridan. *Asian Values Western Dreams Understanding the New Asia*. Sydney: Alien and Unwin, 1999.
- Peter F. Drucker. *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Collins Publishers, 1993.
- Torney. Judith V. and others. *Civic Education in Ten Countries*. Stockhome: International Association of evaluation of Educational Achivement (IEA), 1975.
- กองการประชุม. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2540.
- การเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, สถาบัน. **ปั้นแต่งอนาคตสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, 2542.
- กุศล สุนทรธาดา. **การทบทวนองค์ความรู้เรื่อง การเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **สังคมพหุเอกานิยม : เอกภาพในความ**

หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2542.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **คนแถวหน้า : ลักษณะชีวิต**

กุญแจสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2543.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **บ้านสมองของชาติ : ยุทธศาสตร์ปฏิรูป**

การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2542.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **เมืองไทยในปี 2560 : อนาคตเมืองไทยใน**

สองทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2539.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ยอดมนุษย์ : ลักษณะชีวิต พิชิตความ**

สำเร็จ. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2543.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ลายแทงนักคิด.** กรุงเทพมหานคร :

ชัคเชสมีเดีย, 2544.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **สังคมทुरुชน : ยุทธศาสตร์ความล่มสลาย**

ของสังคม. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2539.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **กระบวนทัศน์วัฒนธรรมไทย “ต้นตอ”**

เศรษฐกิจถดถอย. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย, 2541.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การดำรงความเป็นไทยและก้าวไกล**

ทันสมัยสากล . เอกสารประกอบการบรรยาย จัดโดยกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ 12 กรกฎาคม 2545.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **คลื่นลูกที่ห้า ประชาชนสังคม : สังคมไทย**

ที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21, กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมีเดีย,

2540.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ความคิดเห็นเรื่องวิธีการเรียนรู้ของ
คนไทย.** เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็น
เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของคนไทย. สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ. 5 กรกฎาคม 2545.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ปฏิรูปครบวงจร : สู่มุคเรืองรองของ
เมืองไทย.** กรุงเทพมหานคร: ชัดเชสมีเดีย, 2540.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรมจริยธรรม
ของสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: โครงการปริญญาโทสาขา
การบริหารการศึกษาภาคพิเศษ ภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **แรงงานไทยในอนาคต. มองไกลไอเอฟดี
ไตรมาสที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2543): 18-21.**
คณะกรรมการการศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี). **ร่างแผน
ปฏิบัติการการศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี).**
ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร:
คณะกรรมการการศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2543.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนการศึกษาแห่งชาติ
(พ.ศ. 2545-2559).** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค
จำกัด, 2545.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานผลการประชุม
สัมมนา เรื่อง ประเด็นและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา
ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-
2544).** ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันที่ 1-2 กุมภาพันธ์
2538.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) แนวคิดของกลุ่ม นักการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซเวน พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีการเรียนรู้ของคนไทย วันที่ 5 กรกฎาคม 2545.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมิน

ภายนอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้านศักยภาพของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานเรื่อง การมัธยมศึกษาและ การพัฒนาเยาวชนไทยเพื่อเตรียมความพร้อม

สำหรับศตวรรษที่ 21. นำเสนอต่อ การประชุมนานาชาติของยูเนสโกและศูนย์วัฒนธรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 4 ว่าด้วย

“ทิศทางการมัธยมศึกษากับเยาวชน”. ณ โรงแรมอิมพีเรียล

ควีนปาร์ค กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 10-13 พฤศจิกายน 2541.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **สังคมไทย ภาวะปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต (พ.ศ. 2535-2550)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

กรอบประเด็นการระดมความคิดเห็น เรื่อง

“การพัฒนาศักยภาพคนไทย: หนทางสู่สังคมเศรษฐกิจ

ฐานความรู้” เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2545

“ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย : 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ” วันศุกร์ที่

21 มิถุนายน 2545 ณ ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้าอิมแพค

เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี. สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (ร่าง)

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

2545.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.

2545-2549). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

รายงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ:

ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี

2545 “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย : 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”

วันศุกร์ที่ 21 มิถุนายน 2545 ณ ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้า

อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี. สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

รายงานผลการระดมความคิด กรอบวิสัยทัศน์และ

ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ระดับจังหวัดและ

อนุภาคทั่วประเทศ. เอกสารประกอบการสัมมนาระดมความคิด

ระดับชาติ กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาแผนพัฒนา

ฉบับที่ 9 วันพุธที่ 10 พฤษภาคม 2543 ณ ห้องบางกอก

คอนเวนชันเซ็นเตอร์ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน.

(ร่าง) แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ

ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน.

นโยบายเยาวชนแห่งชาติและ แผนพัฒนาเด็กและ

เยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554). กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน

เยาวชนแห่งชาติ, 2545.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน.

แผนแก้ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบาก (พ.ศ. 2545-2549).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ

ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545.

คณะอนุกรรมการโครงการชูเศรษฐกิจไทยในสากล. **วิสัยทัศน์เศรษฐกิจ**

และสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ หจก.

เม็ดทรายพรินติ้ง, 2539.

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. **สถานะสุขภาพคนไทย**. กรุงเทพมหานคร :

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2543.

นายศรี สุพรศิลป์ชัย. **แนวทางพัฒนาด้านพลศึกษา สุขภาพ**

และนันทนาการ บัณฑิตนำไปสู่การมีสุขภาพดีถ้วนหน้า.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาการพลศึกษา สุขภาพ

และนันทนาการ, 2541.

เชาวนะ ไตรมาศ. **กบฏคอกของสงครามความเปลี่ยนแปลง : ทางเลือก**

และทางรอดของสังคมการเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด, 2543.

ณรงค์ เส็งประชา. **วิถีไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2544.

ทัศนยา บุญทอง. **การส่งเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช**

หน่วยที่1-7. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

2544.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. **สังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2537.

ธรรมเกียรติ กันอริ. **รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2542/2543**

พลิกสถานการณ์บนพื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,

2543.

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกัน

ราชอาณาจักร รุ่นที่ 42 และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร

รัฐรวมเอกชน รุ่นที่ 12 ปีการศึกษา 2542-2543. **ยุทธศาสตร์ชาติ**

2544-2548 ของประเทศไทย.

นิตยา คชภักดี. **ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิ –**

5 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,

2543.

บุญคง หันจางสิทธิ์. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์.**

กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2540.

บุญยงค์ เวชมนัสศรี. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแผนพัฒนา**

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (เอกสารอัดสำเนา).

ปาฐกถาพิเศษในการประชุมประชากรศาสตร์แห่งชาติ

22 พฤศจิกายน 2544.

ปราชญา กลางจัญ. **คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ.**

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง, 2544.

พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, สำนักงาน และ

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, สำนักงาน. **รายงาน**

การพัฒนาดน 2544 การทำเทคโนโลยีใหม่ให้เกิดผลสัมฤทธิ์

เพื่อการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนา

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2544.

พิณสุดา สิริรังศรี. **รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ**

นิวซีแลนด์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซเวนส์พรีนติ้ง กรุ๊ป จำกัด,

2540.

พิทยา วงกุล (บรรณาธิการ). **ปฏิวัติการศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร:

บริษัท อมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2542.

แพท แอตคินสัน. **คู่มือการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา**

เพื่อศตวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ, 2542.

มารศรี จันทร์ศรี. **การศึกษาจริยธรรมของครูและนักเรียน**

ประถมศึกษา. ปริญญาานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการศึกษา

มหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรี-

นครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

รัชนีกร เศรษฐโชติ. **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย.**

กรุงเทพมหานคร: มปป., มปป.

วิชัย ต้นศิริ. **วิสัยทัศน์ของสังคมและการศึกษาไทยยุคโลกาภิวัตน์.**

วิสัยทัศน์ประเทศไทยด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม

และศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักเรียนทุน

รัฐบาลไทย, 2540.

วิชาการ,กรม. **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระเรียนรู้ภาษาไทย.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

(ร.ส.พ.), 2544.

วิชาการ,กรม. **คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว.** กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.

วิชาการ,กรม. **คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2537.

วิชาการ,กรม. **คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521**

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.

วิชาการ,กรม. **ทิศทางการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ข้อมูลพื้นฐาน. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงวิชาการ

ระดมความคิดเห็น วันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2541 เวลา

13.00-17.00 น. ณ ห้องกมลทิพย์ 1 โรงแรมสยามซิตี

กรุงเทพมหานคร.

วิเชียร รักการ. **วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย.** กรุงเทพมหานคร:

โอเดียนสโตร์, 2529.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 1)**

แนวคิดเชิงทฤษฎี – วัยเด็กตอนต้น. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2)**

วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: 2545 มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2545.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. **รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ**

สาธารณรัฐเกาหลี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2540.

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. **เทคนิคสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ.**

กรุงเทพมหานคร: สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมองศรีเอทีพีเบรน,
2544.

ศิริชัย กาญจนวาสี. **การประเมินการเรียนรู้: ข้อเสนอแนะ**

เชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2543.

ศึกษานิกร, กระทรวง. **เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป**

**การศึกษาไทย: แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา
ของกระทรวงศึกษานิกร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2542.

ศึกษานิกร, กระทรวง. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช**

2544. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่ง
สินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2544.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2544.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2544.
- สนิท สมัครการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร. **สังคมไทย ภาวะปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต (พ.ศ. 2535-2550).** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. **วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยในอนาคต :** การวิจัยเอกสาร. วารสารศรีปทุม 1(กรกฎาคม-ธันวาคม 2541) : 9-30.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บรรณาธิการ). **โลกาภิวัตน์กับสังคมเศรษฐกิจไทย.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **สังคมวิทย์ทัศน์.** กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2533.

สัญลักษณ์ เทียมหอม(บรรณารักษ์).การศึกษาไทยในสถานการณ์โลก.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มิติใหม่, 2543.

สีลาภรณ์ นาคทรรพ. แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต

และสังคม : ระดับกลุ่ม/ชุมชน, ใน อนาคต พวงสำลี และอรทัย

อาจำ บรรณารักษ์. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพ

ชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย , 2339.

สุพัทธรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

สุมาลี ปิตยานนท์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา

และการฝึกอบรม , คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประเภทกำหนดเรื่อง ประจำปี 2536 ใน เอกสารประกอบการ

สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ใน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” จัดโดย คณะกรรมการภาควิชาสังคม

สงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ ณ ห้องประชุม 209-210 ตึกคณะสังคม

สงเคราะห์ศาสตร์ วันที่ 23 พ.ค. 2540.

สุมาลี ปิตยานนท์. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ : การศึกษาและ

การฝึกอบรมในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย , 2539.

อนุช อาภาภิรม. เทคโนโลยีปฏิวัติโลก สู่อัจฉริยะและยั่งยืน.

กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีสรรค์, 2543.

ที่ปรึกษา

นายปองพล อติเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
นายรุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

หัวหน้าโครงการฯ

นางสิริพร บุญญานันต์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
และผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการเรียนรู้และ
มาตรฐานการศึกษา

ผู้ร่วมโครงการ

1. นางรุ่งเรือง สุชาภิรมย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผลการศึกษา สกศ.
2. นางสมศรี กิจชนะพานิชย์ นักวิชาการศึกษา 8 ว. สกศ.
3. นางสาวกุลวิตรา ภัคคานนท์ นักวิชาการศึกษา 8 ว. สกศ.
4. นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์ นักวิชาการศึกษา 8 ว. สกศ.
5. นางวนิดา วรรณศิริ นักวิชาการศึกษา 7 ว. สกศ.
6. นางสาวอุษา ชูชาติ นักวิชาการศึกษา 7 สกศ.
7. นางสาวสุชารัตน์ ทับทิมจรรยา นักวิชาการศึกษา 6 ว. สกศ.
8. นางสาวประวีณา ชะลุย นักวิชาการศึกษา 6 ว. สกศ.
9. นางโชติกา วรรณบุรี นักวิชาการศึกษา 6 ว. สกศ.
10. นางสาววิชชุลาวัลย์ พิทักษ์ผล นักวิชาการศึกษา 4 สกศ.
11. นายสมยศ พันธุ์โอฟารกุล เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 สกศ.
12. นางรัตนา เขมะพานิช เจ้าพนักงานธุรการ สกศ.

หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2668-7123 ต่อ 2517
โทรสาร 0 2243-1129 เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช่หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป